

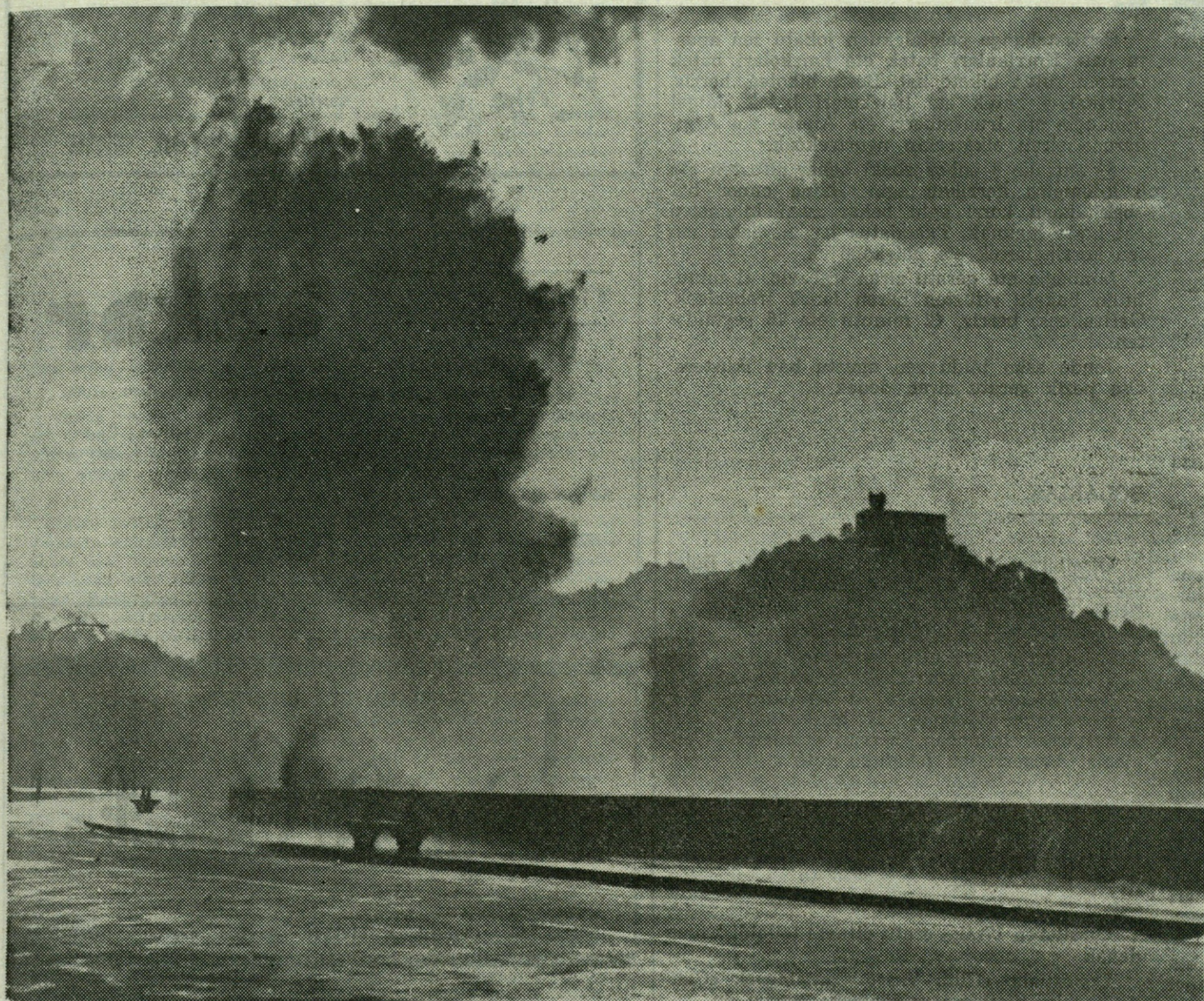
ITSASOA HASERRE

XXXIV - garren urtea 572 - Zenbakia

1974 — OTSAILAK, 17

zeruko **ARGIA**

BANAKOLA: OKENDO, 22 - DONOSTIA - TEL. 426666 - PREZIOA 8 PEZETA

NON ZER

**Arabiarrak ere...
gu bezala**

Torrealday..... 3 gn.

Cure etorkizuna

Elustondo..... 5 gn.

Zer da ezkertiarra izatea?

Azurmendi..... 6 gn.

Chilen hildako bi kantari

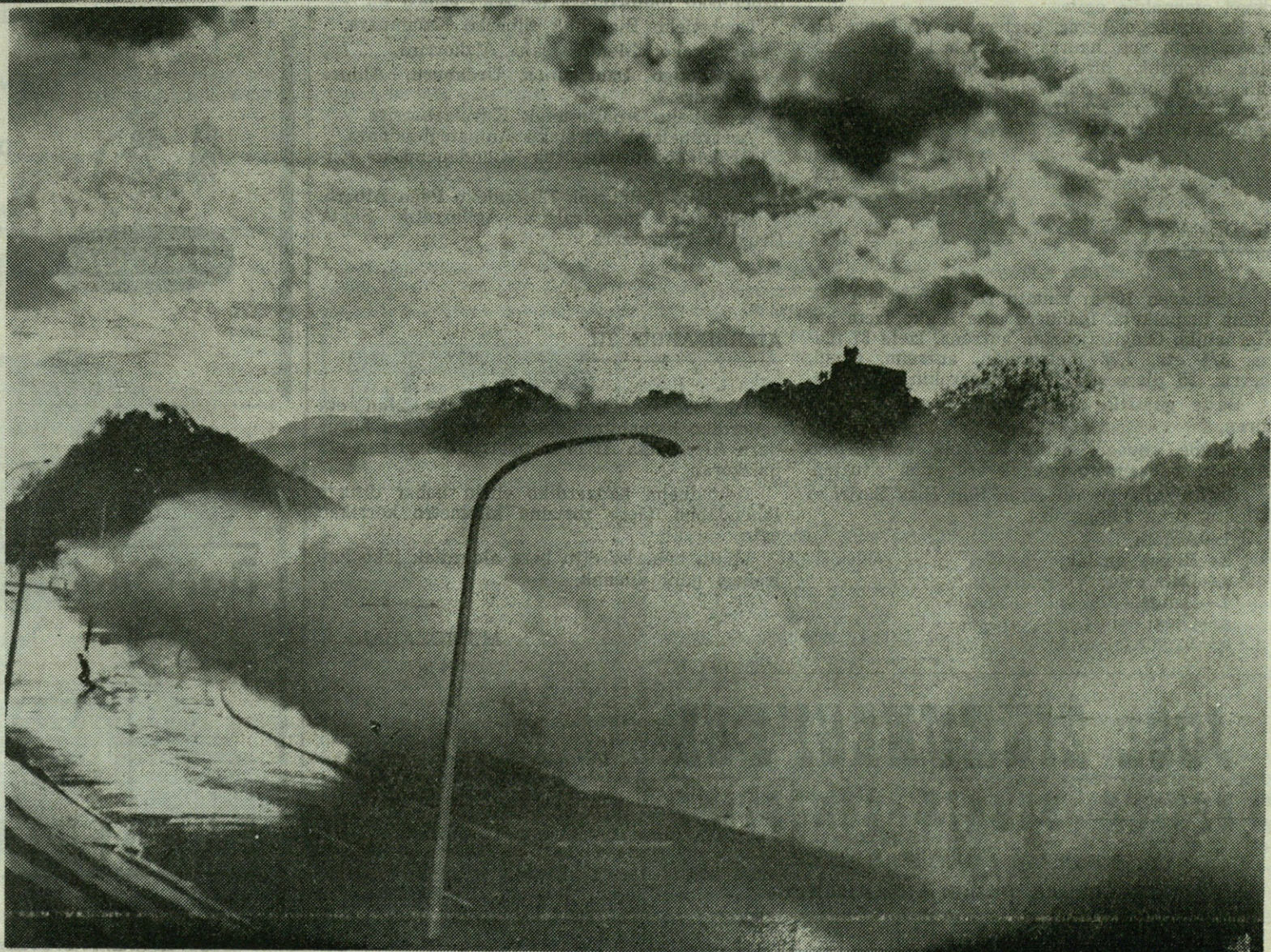
Lete..... 7 gn.

Hilak zazpi. Itsas urak harkaitzez goiti bazterrak iharrausiz. Entzutekoa zen haize zafladaren txistua! Haizeak eraginik itsas olatuak arrokei buruz apar zuritan lehertzen ziren. Jendea ikusmiran, dena begi. Dohakabeak ondoraegi hurbildu zitzaizkionak.

Baina are dohakabeagok egun horietan lehorretik itsasoratu zirenak. Itsas untziak harat honat ikusi ditugu, arrauntz koskolaren pare, hondoratuko ez hondoratuko. Bada okerragorik ere: itsasoan zenbait gizon galdu ote den, alegia.

Inolaz ere, itsasoak berari dagokion laka eskatu du.

Hor nonbait, itsas parajerik ederrenean egin asmotan diren nuklear industriaren kontra itsasoa altxatuko balitz, zer gertatuko ote litzateke?

Ididemak, korrikariak, haizkolaria

BERTSOLARI ZAHARRAK

Urtero egiten zaio bertsolariren bati omenaldia. Baina jendeak ez daki bertsolari batzuen berri haundirik, agian ezta izenik ere. Z. Argia hasi zen bertsolarien berri ematen jendeak aukera egin ahal izateko zerbaiz jakin zezan. Datorren urterako aukeratua izan den ITURRI- ren berri emanaz hasi zen hain zuzen ere.

Baina berehalaxe ohartu zen ezin zezakeela denon berri eman, inolaz ere ezin burutu zezakeen lanari ekin ziola. Noiznahi ematen zioten bertsolari zaharren baten izena. Noizko iritxi bakoitzari txanda?

Eskari bat egin zuen, hori ikusirik, Z. Argiak, Zergatik ez izendatu bertsolari zahar guztiak omentzeko egun bat?

Bidezko burutazioa iruditu zitzaion Z. Argiarena, Mutiozabali. Behin eta berriz aipatzen zuen bertsolari zaharrei egin behar zitzaiokeen omenaldi eguna.

Ondo erantzun zioten eskari honi Loiolako eta Donostiako herri irratiek. Egoki eta garaiz egin zuten eskari honen zabalkundea.

Azkenik baiezkoa eman du Donostiako Turismo Etxeak. Omenaldi bat egitea erabaki du hirurogeita hamarretik gora doazen bertsolari zahar guztiei. Eskerrik asko hori irixteko ahalginak jo dituen Joxe Salaberriari.

Gaur leku apainetaraino iritxi da bertsolaria. Aretotetan, zineleketan eta elizetan kanta dezala eskatuko zaio.

Ez dute denek maila horretara irixteko egokierarik izan. Gure egunotan heldu da gainera bertsolaria leku dotore hauetara.

Badute beren meritua garai batean sagardotegietan eta ostatuetan bertso kantatzen jardun zirenek. Baita bertso paperak jartzen eta zabaltzen ibili zirenek ere. Gaur asko ugaltu dira bertso saioak, irratiz ere gehienak ematen dira. Bildu ere gehienak biltzen ditu AUSPOAK.

Lehen, ordea, hauen zuloa tabernako bertsolariak eta ferietako bertso paperen saltzaileek betetzen zuten.

Gaur lehen ez ziren erraztasun asko dago. Baina gaur ere lagunartean kantatzen duen bertsolari onak aterako ditu bertsolari berriak. Aretotara eta txapelketetara joan baino lehen lagunartean ikasi beharko du bertsolari gazteak lotsak botatzen eta plazagizon izaten. Eta otordu ondoetan eta lagunartean bertsotan ari den bertsolari zaharrek lagunduko dio ondoen horretan.

Bidezko zen, beraz, oraingoan lekuetara eta mailara iritxi ez diren bertsolari zahar hauei denei omenaldia egitea.

Ez dezakegu, beraz, bazterrean utzi gure altzoan sortu zen haurra. Bertsolari zahar guztiak omenduko diren eguna haundia izan dadin saiatu behar dugu. Irakurle, bidai zaizkiguzu bertsolari zaharren izen-deiturak eta zuzenbideak, mesedez.

IDIDEMAK

Otsailaren 10ean amaitu zen Abadianon ididema txapelketa. Igandera arte Aiako Izeta eta Hernaniko Otegi zijoazten aurrea. Izeta 37 plaza, 3/4 eta, 1,22 metroekin, aurrea. Otegi, berriz, 35 plaza eta 5,68 metroekin, bigarren.

Beste guztiak 30 plazatik behera geratzen ziren.

Igande gauean, ordea, Argoin eta Bilbao Anaiak ordurarteko onenak ere autsi zituzten.

Begira nola geratu ziren San Blas Sarirako lehiatu ziren idipareak:

- 1.—Argoin.
- 2.—Bilbao anaiak.
- 3.—Izeta.
- 4.—Langa.
- 5.—Otegi.
- 6.—Argaia.

- 7.—Gonzalez.
- 8.—Kotarelo.
- 9.—Gonzalez (bigarren idiparearekin).
- 10.—Cepillador.

KORRIKALARIAK ETA HAIZKOLARIAK

Santestebango pelotalekuan jokatu zen apustu hau. Korrikalari batek eta haizkolari batek osatzen zuten bikote bat. Beste bikotea, berriz, korrikalari batek eta haizkolari batek. Migel Mindegia eta Iruntxiberri eta Aierbe eta Argiñarena ziren elkarrekin neurtzekoak.

54 ontzako 8 enbor ebaki behar zituzten eta 8 kilometro korrikan egin. Baina enbor bat ebakitakoan korri egin behar zuen kilometro bat beste lagunak. Txandatu jardun behar zuten korrikalariak eta haizkolariek.

Mindegia eta geratu ziren irabazle. 41 minututan bukatu zituzten beren lanak irabazleek. Galtzaileek, berriz, 42 minutu eta 15 segundotan.

Jende asko bildu zen apustu hau ikustera. Oso pozik geratu ziren denak.

BOLARIAK

Otsailaren 10ean hasi zen Gipuzkoako Bolarien Txapelketa. Añorgako bolatokian jokatu zuten Berrikoek.

Hauek dira lau aurrenekoen izenak:

- 1.—Ramon Rezola, 43 brillekin.
- 2.—Zelestino Izagirre, 42 brillekin.
- 3.—Alejandro Usabiaga, 41 brillekin.
- 4.—Manuel Matxain, 41 brillekin.

Datorren igandean, berriz, otsailaren 17an, alegia, Ategorrietan jokatuko dute.

MENDIZALEAK

Otsailaren 17rako eratu dituzte ibilaldi hauek denak.

Donostiako «Club Vasco Camping»ek «Candanchu»ko tontorretara igotzeko asmoa du.

Donostiako Bianchi-k Eibarko Kalamuara, Herrerako «Mendizaleak» Aizkorriara, Oiartzungo Laurtaunek Urdaburu, Aldura eta Zariara, Azkoitiako Anaitasunak Kurutzeberrira, Aretxabaletak Zariako Aumategi-gaiñara. Ordiziako mendizaleek «Candanchu»ko tontorretara.

Pasaiaiko Kalparrak Elizondoko Peña Albara. Gasteizko mendizaleek Agilarretik Santa Cruz de Campezoara.

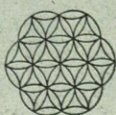
AIERBE-ARRIA III

Tolosako zezenplazan, otsailaren 24an eta eguerdiko hamabiterdietan neurtuko dira buruz buru Aierbe eta Arria hirugarrena korrikan eta haizkoran.

Hamaikana kanaerdiko ebaki behar dituzte lehendabizi. Gero zortzina kilometro korrikan egin.

Miatu beharko ditu bere alderdiak joko hau irabazi nahi duenak.

MUTIOZABAL

**JOSE ZINKUNEGI'REN
OPTICA BERRIA DONOSTIA**

URTIETAN LAN OIETAN OITUA
BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

Hernani, 4

DONOSTIA

Donosti-Aurrerki-Kutxa

EUSKAL IRRATI SAIOAK

denen baneko azikal
Ongari ta abonosi
Balar Zuloak
Fonsi edo berritzeke diru
aurreratzen
Baserri, lur-tresnak ta aber
Yoravaga ko Forira joen
atorriak

Baserriaren alde

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN-EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donostia'tik egunero:

Iruña, Bilbao, Gasteiz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Alicante, Murcia, Cartagena, Granada, Almería, Santander, Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca-ra.

Aurrean lru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo-ra

Cametora Gral. a Hernani - B.º Ergobia - DONOSTIA

Telefonoak: 450313 eta 459723

Aptdo 1381

Aptdo. 1381

ERLOJU ETA BITXITEGIA

Edoardo Chopetia

Getaria, 10 - Urrutizkiña: 417751 - Etxekoa: 422700 - DONOSTIA

NORK KUKURRUKU!!!

OLLARRAK

OLLOTEGIAN?

...Ez. FAGOR'ek

sukaldian

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira
ganadu on, indartsuak,
Eta nora jo jakin bear du
baserritar burutsuak,
Berebiziko aragi pillak;
gañera esne putzuak,
Olek guztiak berekin ditu
Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERREENTERI

Askatasuna Europar

Soljenitsin Nobel saridunak idatzia, Europar zehar, han eta hemen, izan duen arrera ona ikusita, Europar askatasuna maite duela dirudi. Rusiako idazle famatu honek, berak ikusia eta sufritua gogoan izanik, salaketa gogorak eginak ditu bai stalinismoaren pentsaeraz bai Rusiako eta bere inguruan erabili izan dituen jokabideaz ere.

Gu ere poztu egiten gara Nobel saridun honen lanak ikusirik, gu ere, europar gehientsuneekin batera, ez gaude batere konforme Rusiako ideologia baten morrontzapean, egin diren bidegabekeria eta zapalkuntza guzti horiekin. Gizarte egitura alda eraziko duen "langileen diktadurak" ez diradi oraindik bere egitekoa burutu duenik. Teknika eta ondasun mailetan aurrera jo duten arren, gizalegearen arabera gauzak taxutzeko pauso asko eman beharrean dira oraindik.

Horregatik, gu ere poztu egin gara Nobel saridun idazle honen jokabideaz, idazle bezain gizon agertu dela ikusteaz, bizi-modu eroso bati bizkar emanik egia eta zuzentasunaren bideetatik abiatu dela sumatzeaz. Era berean, poztu egiten gara Europar zehar gizon honen lanak izan duen arrera eta zabalkundeaz.

Baina Soljenitsin, Nobel sariduna denez, gizon ezaguna dugu, gizon ospetsua. Bere izen eta ospe horrek harrezakeen eraso eta zigora bigunduko du, beste askorentzat itxirik dauden ateak irekiko dizkio.

Beste batzuk bide berdintsutik abiatu ziren, ekialde eta mendebaleko egituraren bidegabekeria salatu zuten, gizarte zuzenago baten alde borrokatzeari ekin zitoten, beren odol eta bizia zuzentasunaren alde eman dute. Baina hauk ez dira injuntzia salatza Rusiaraino joan. Ekonomiaren sistemak eta politikoa erakundeak, uztarturik, sortu duen zapalkuntzaren aurka jo dute. Ez dira Nobel saridunak, ez dira Rusiaren etsaiak. Tokian tokiko zuzentasuna maite dute, soilik.

Soljenitsinen antzera Europaz idatzi beharko balitz, "Goulag Uhartean" bezalako beste uharte asko alpatu beharko lirateke. Askatasunaren, Anaitasunaren Iraultza sortu zuen Frantziak, azken gertaerak ikusita, dirudienek, geroztik ez du pauso handirik eman. De Gaullek Quebec-en ialgitako hitzak ahaztu samarturik dauzkate nonbait. Ez da epai zorrotzen behar handirik izan, zenbaiti ez zaio arrazoiak azaltzeko egokierarik eskaini, ez zaio defenditzeko biderik eman. Salakuntza batzuk merio, erabakiak hartu eta kito. Bertakoak kontent eta ingurukoak ere bai. Hemen ere bada uharterik, bada zer esanik.

Betor, beraz, Soljenitsinen lana, betor egia, betor zuzentasuna, betor gizalegea, betor, pertsonak garenez, bizi gaitzen mundu egokia. Baina horretarako, Nobel saririk gabeko jende askoren lana beharko da. Isilpean, zigorraren truke, lanean, salatzen, mundu hobe bat sortzen saia dadin, jende multzo ugaria. Oraindik azken liburua idatzi gabea dago, eta guztiok badugu zer esana.

Soljenitsinek bere sorra jorratu du. Uharte mota askotako lurraldeak barrabas belarrez josiak daude. Jarraitzailek izango ahal du idazle horrek?

Oraingoz, ez gaitzela Europako askatasunaz lilura, ez diezaiola zoazok beleari...

Lana, langilea, lantegia Lantegian eta gizartean

Bai lantegian eta lantegiaz kanpo, gizarte barruan, badago zer eginik langileriari dagokionez gauzak antola ditzeten.

Urteberri hasera beroa sumatzen da gure lurralde honetan. Hasi Nafarroan Lesaka aldean eta Bizkai ertzeraino oporetak, geldi uneak, ugalduz joan dira. Konbenio arazoa, jornal arazoa nabarmendu da gehienbat. Izenpetu berria den burdingileen konbenioaz ere hitzegiteko zoria izango ahal dugu.

Baina gaurko honetan beste gai bati heldu nahi diogu. Iazkoaren azken alderako gertaerak bide emanik, estatu barruan, agintaritzan, aldaketa handiak ikusi ditugu. Eta, dirudienek, gehiagorik izango da hurren asteetan.

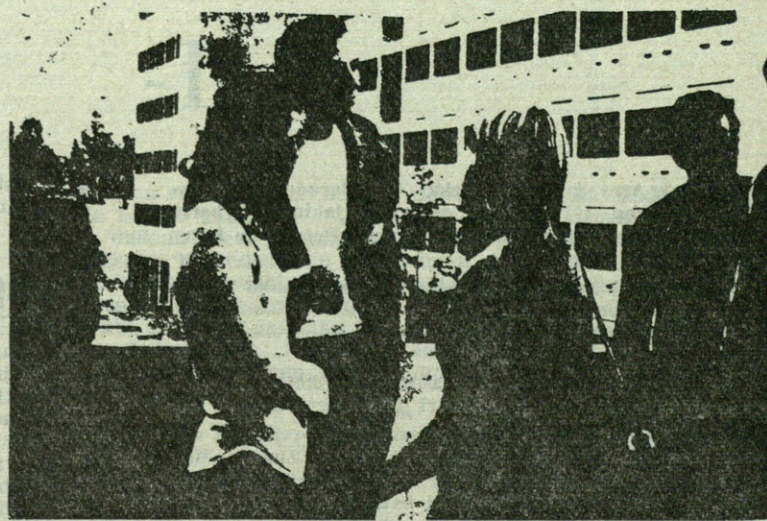
Punturik garrantzitsuenetako bat irakaskintza saila dugu, noski. Dagoeneko kursoak lehengo molde-etara taxutuak dituzte. Egin berri ziren aldaketak ez dira oraingo agintarien gustokoak nonbait.

Garai batetan propaganda hotsik sumatzen zen han eta hemen. Eskilak debalde izatera iritsi nahirik nonbait. Gaur gaurkoz, ordea, goi mailako estudioetara, unibersidade-ara ez da iristen etxe oneko seme edo alaba izan ezik. Langilekumeak, azkarra, saiataua, gogoduna izanagatik, erdi bidean gelditu beste erre- mediorik ez du, gaurkoz.

Horregatik, lantegi barruan lanik egin behar bada ere, kanpoan, gizarte egitura mailan erabateko aldaketa lortu bitarteko onik ez dugu izan behar. Gizonari zor zaion eskubide nagusienetako bat baita hau. Orain artean klasismo hestu baten menpean iraun beste erre- mediorik izan ez bada ere, beste pauso batzuk emateko garaia heldu zaigu.

Irakaskintza planetan, legeetan, Basika antolaketa bidez eta abar, pertsonarik hobekiago erantzun nahi izan zaiola dirudi. Gaiak erabiltzeko erak, nork bere bere esperientziari eskaintzen zaion lekua, eskulanari eman nahi izan zaion garrantzia, gogoan hartze-koak dira. Lehenago robot antzera erantzun behar ziren galderak baztertu nahirik gabiltzala argi dago. Gure nortasuna, gure ingurua, lanaren garrantzia, gizarte giroa gogoan hartzen dira, neurritz eskas antzean gabiltzan arren.

Gora begiratzuz, berriz, gauzak lehengo molde zaharretan jarraitzen

dute. Unibersidadean, batxilleratoaren arrastoari jarraituz, oztupo eta eragozpenak gogortuz doazela dirudi. Jende gehiegi iristen delako ote da? Orain aberaskumeak bakarrik iristen badira, gerora langileen seme-alabek lekuri izango ote dute? Honek ez ahal du Unibersidadearen eta Irakaskintzaren eginbidea alda eraztea eskatzen? Baina Unibersidadetik alda ote ditek gizarte egiturek berdin jarraitzen dutelarik? Ezezkioan gaude. Azalezko, itxurazko aldaketa baino ez dira izango. Partxe aldaketa soilak. Horrek ez du luzaroan iraungo. Partxez beterikako pneumatikoei ez gintezke bide luzetan abia.

Zoritarrez, langileriaren eskabideetan ez da luzarorako eskabide sakonik egiteko egokierarik izaten. Jornal kontuak, lan orduak gutxitu nahiak, kondizioak hobetu nahiak, ematen dio langileriari buruhausterik franko.

Egunoa konpondu beharko da, baina geroaz ez gaitzela ahaz. Irakaskintza arazoa zuzendu beharko da zain eta guzti lurraldatuz. Horregatik, lantegian bai baina baita gizartean ere, bada zer aldatua.

MIKEL UGALDE

ARABIARRAK ERE... GU BEZALA

Arabiarrek ere gu-bezala dabilzala esanaz hasten banaiz, irakurlea harritu egingo da agian. Baina ez naiz petrolioaz ari.

Hasi berri da Alger-en «arabertzearen bigarren Kongresoa», Le Monde-k berri eman duenez. Hizkuntza-arazoak aztertzen dira batik bat hor, zientziako eta teknikazko terminologia bereziki. Badakigu ONU-k, abenduko Bilkuran, arabea hizkuntza ofizialtzat eta Erakundearen lanetarako baliagarritzat hartu duela. (Beste hizkuntzak: frantsesa, inglesa, espanola, rusoa eta txinoa dira).

Arabertzearen lehen kongresoa, 1961ean ospatu zen, Rabat-en. Aurrerantzean, hiru urtetik hiru urtera egingen da.

Hutsuneen arabera, hiru gauzak arduratu dira Bilkura hontan.

Egun darabiltzaten gramatikak ez direla egokiak aitortu dute. Alde hortatik, linguistikaren beharra azpimarkatu dute, orain arte ez eza-guna dena.

Hizkuntza erakusteko moduan ere ekats asko sumatu dute.

Orain 30 urte bezalaxe erakusten omen da, metodo berekin. Bestalde, irakaskintza hori testu zaharren esplikatzeko omen da, gaurko erreallitateaz erabat mozturik, beraz.

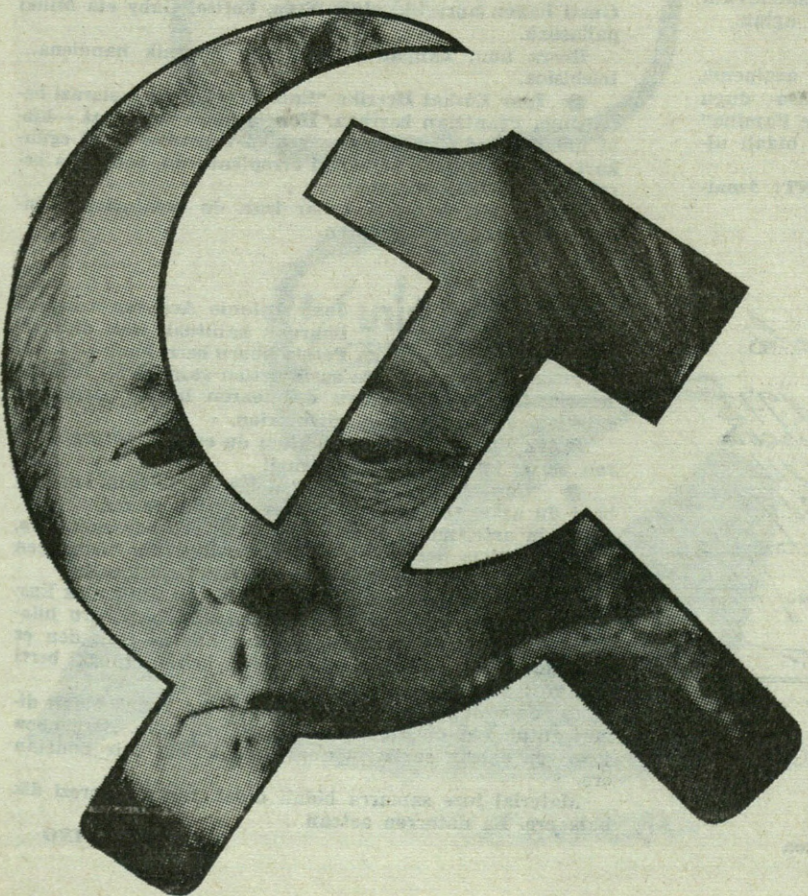
Baina hirugarren puntua da, nere iritzian, interesgarriena. Hiztegiarena.

Hiztegiak egin beharretan aurkitzen dira arabiarrek. Bi hiztegi-mota: bat, batasunerako; zientzia eta teknika, arabiarrez finkatzeko, bestea.

Lan-batzorde batek eginak ditu jadanik oinarritzeko zientzi-hiztegi batzuk. Kongresoa agindurik. Baina asko baino gehiago dago egiteko oraindik, Lakhdar Ghazal-ek, Maruekos-eko Institutuko Buruak esan duenez urtero 7.300 zientziako hitz berri sortzen dela munduan egia bada. Azkar ibili beharra dago, laster berantegi izan dadin nahi ez bada.

Hiztegiaren bigarren arazoa, hizkuntzaren batasuna da. Lurralde batetik bestera gauza bera esateko, sarri, hitz desberdinak erabili ohi dira. Hori dela-eta, Tunes-eko Ikasguneko linguistika sailaren zuzendari den Salah Guermadi-k, irakasliburuen hiztegia bateratzea proposatu du, haurren hizkuntza-egaztapena kontutan hartuz. Horrela, lurralde guzietan onarturiko hitzak atzetik, parentesi artean, lekuan lekuko hitza eramango luke.

Hona zertan diren arabiarrek, hizkuntzaren arloan. Hortan aurrera jarraitzea eskatu die Boumedienne Lehendakariak. Erantzukizun handia dutela bai unibertsitateek bai jakintsuek esan die, bere lan horrekin kolonizatzeak moztu dizkien erroak berriro bilatzen lagunduz.

zeruko
ARGIA

Zuzenadaria:
MIREN JONE AZURZA
ARISTEGIETA

Nafarroa-Kantauri eta Aragoi-ko Kaputxinoak argitaratua (Kale Nagusia, 50-1.º Burlada Pamplona).
Donostia: Okendo, 22
Tel. 42 66 66

ARPIDE SARIA:
Barruan 350 pezeta
Korreo batasunetako errietan 400 pezeta
Atzerrietako beste errietan 420 pezeta
Aldez Aurrez galdetu

Salmetan (ale bakoitza) 8 pezeta

Irarkola eta Idazkola:
«Gráficas Navasal»
A. Adoain, 1. IRUIÑEA
D. L.: NA. 80-1963

SANTA AGEDA 1974

apurrak Ares jaunak "Euskal Hit Parade" delakoaren 1973 urteko zerrenda jakinarazi berri du. 1973 urteko kantaririk aukeratuena Bermeoko Lupe izan da.

● Egiaren billa (zentsuz eta gizabidez) delako liburu batez, euskararen batasunari buruzko Aita Mokorearen edozenbat iritzi azaldu berri digu Xabier Goirigolzarri bilbotarrak.

● Ondarroako Ugartemendia-Artetxe bikoteak, Berri-zen eratu den Bizkaiko XX Jotari Txapelketa irabazi du.

● "Xeberri" kantari durangoarrak disko txiki bat argitaratu eman du Iparragirrenen hiru kantaz: "Zugana Manuela", "Ezkongaitan" eta "Nere amak baleki". Xeberri lehen ere badu beste disko handi bat, Iparragirrenen hamar kantaz.

● Gipuzkoa, Bizkaia eta Araba gozain izan zen Don Mateo Mujikaren ohore eta oroigarri, haren izena jarri diote Gasteizko kale berri bati.

● Otsailaren 3an. egundainoko arrakasta izan zuten Jan Bergaretxe eta Benito Lertxundi kantariak Eibarren. S. C. B. Arrateko aretoa gainekza, eta jarleku baino chunen bat lagun gehiago.

● Eibarren bertan programaturik zegoen hitzaldi soila, ordea —Deba bailadako geografia, historia, giza-giroa, ekonomia eta irakaskintza—, ez da eratu ahal izan. Ez, noski, antolatzaileek ez dutelako nahi izan.

● Eratu ezezik, lerro hau argitara orduko bukatuxea da Bergaran "Juventudes" delako elkarteak Euskaltzaindiaren ardurapean eratu dituen alfabetatze ikasaldiak.

Hona hemen aztertu diren literatur testoen autoreak, euskalkiz euskalki, errazenetik zailenera hautatuak: Txomin Amasorrain, J. San Martin, Lino Akasolo, Kirikiño, Txomin Agirre, Bitain, J. A. Mogel, Fray Bartolome, Txomin Agirre, Basarri, A. Anabitarte, G. Arrue, Aita Villa-

dugu Astorian, Iturri bertsolaria, hain zuzen. Urtebeteko tarte hau onuragarri izan dakiola Bizkaiko bertsolaritzari.

teologook

Aurtengo lehen hiru hilabeteetan barrena —urtarril, otsail eta martxoan, alegia— eratzun ari dira Zarautzen "Escuela de Teología para Seglares" izeneko ihardunaldiak. Hona irakurle bategandik horretaz jaso dugun gutuna:

Amatiño Jaunari, agur:
"Escuela de Teología para seglares" delakoaren paper hau hor dijakizu. Gipuzkoako alderdi guztietatik Escuela hori zabaltzen ari dira gure apaiz nagusiak. Nik bi salakuntza ikusten ditut ikastaro horri buruz: 1) Erri-maila albora utzirik "elite" bati begiratzen ari direla. 2) Erdara utsean ari direla.

Zarautzen ere elkar-izketa bakarrik ametitzen dute euskera. Behar bada entzuleen artean "analfabetoren" bat izango dalakoan edo... Gure Eliz honen intelektual gehienak euskera folkloretzat daukate oraindik.

Agur bihotzez, Amatiño, ta jarrai zure lanketa ederrari.

● Lehen ere aditzera genuen zertxobait honetaz. Eta isilik ginen, gu baino aukerakoagoren bat noiz edo noiz mintzatuko zelakoan. Hain zuzen, oso oker ez bagaude, esan ere zertxobait esana du iadanik horretaz Aita Agirretxek, eta ezein gutik egin dio, nonbait, behar haina jaramon.

Era berean, Setien jaunak amaika kritikatzeko entzuna bide du teologi-ikasaldi hoitzak. Haatik, gauzak ez dira, behar bada, nahi bezain laster eta sakon konpontzen.

Arrazoi du, bestalde, gure irakurle honek "gure Eliz honen intelektual gehienak euskera folkloretzat daukate oraindik" esaten duenean. Izan ere, gure teologo askok eta askok euskara etxeko hizkuntza izan duten arren, gaur ez dirateke gauza hitzalditxo kaskar bat euskaraz

● Beste izen "berri" bat ere agertzen hasia zaigu tar-teka-marteka. Izan polit polita bera, politik bada. MAITE izenaz ari gara.

Azken bi hilabeteetan hiru bidez ontzat emana izan da Iruñean. Ez da behar bada oraindik garai izen horri axaxa egiteko, baina tira... hona non, ustekabeen, hasia den, behintzat, sartzen.

● Iruñean bertan ere IXONE jarri berri diote neskatila bati. Zer izen ote dugu hori? IGONE ote? Eta, baldin bada... nola ote? Mintza bekigu, zabal luze, Satrustegi jauna.

● Hain poliki sartzen ari zen MAIDER izenari, ordea, ostikokoak ematen hasiak dira Bilbon, ez omen dute azken bolada honetan MAIDER izenik onartzen. Honela diosku, behinik behin, kartaz, gure albistari batek.

● Jakin berri dugunez, azkenik, GARAZI izena jarri ahal izan diote Donostian Antton Valverderen alabatoari. Zorionak!

mendata

Nuklear indarra dela eta, makinatxo bat ihardun eta berriketa izan da. Arantzadi Natur Zientzia Elkarteak ahalik eta gehien saiatu da hauzi honetaz, eta ZERUKO ARGIA izan du zabalkunderik zintzoen egin dion aldizkaria.

Lagundu, ez ezezik, egunkariren batek esana du Arantzadi Elkarteak aurrerapenaren eta ekintzaren etsai dela, eta halakorik irakurtzean batek ez daki hori idatzi duen berri-emale horrek patrikak bete berri dituen ala ez. Hala ere, Jaber Aranbururi esker dakiguna zera da, Arantzadi erantzun nahi izan duela egunkari berberean, eta ez diotela erantzunik argitaratu nahi izan.

Tartean, nuklear indarraren hauzi hau "erabakitzea" dagoen artean, zenbait obra hasia da Mendata (Deba) inguruan, eginak egin aurrez erabakirik dagoen hauzia inor gizakok aldatuko ez duelakoan.

Honek Zarauzko autopistaren arazoa dakarkigu gogora. Izan ere, hainbeste ihardun, hainbeste salaketa, hainbeste aurre-agiri, ikusmolde eta protesta, eta azkenean, isil isilik, aurrez erabakirik zegoena, ezer pasatu izan ez balitz bezala.

Barregarri zein negargarri, guzti honek ginola dirudi. Pailasoak aurrez aurre ikusi ohi ditugu, ezin inoiz jakin, ordea, hariok nork eragiten dituen.

txinpartak

Alfabetatze ikasaldiak direla eta, Bergarako erdal berri emale bati irakurri ahal izan diogunez, harako ikasaldiak "Real Academia de la Lengua Vasca" delakoaren ardurapean eratu omen dira.

Bergaran betidanik izan dira aristokraziakoak, "astograziakoak" alegia.

● Madrilen hauzi xelebre batetan erabaki berri denez, "Play-Boy" pornografiatzko (hori pornografia baldin bada...) aldizkaria irakurtzea "bekatu mortala" izan daitekeen arren, ez omen da —ordea!— legearen aurkako.

Ohorea salbatu egin da!

● Urtarrilaren 28an. Zubietako "Zanpantzarrik" Ituren bisitatu zuen, urte urte ohitura denez. "Zanpantzarrik" osatzen duten hamasei "tunturrukoak" ezezik, hantxe ziren konparsak ere, "Zubietako ezkongalak", "Zubietako sagardo goxoak", "Zubietako taloak", "Sorgin-etxea" etab. Guzti hauen aurretik, aldiz, Fofito, Fofito, Gaby eta Miliki pailasoak.

Horra non, Zanpantzarrean ere, sorginik handiena... telebisioa.

● Ipar Euskal Herriko "Enbata" elkarteak galarazi berri dugu Frantzian barrena. Honela diote behintzat —hiki molde handiz esan ere—, hemen inguruko erdal egunkari guztiek. Albiste berberori errepikatu du, behin eta berri, T.V.E. delakoak ere.

Debeku honek etorri behar izan du espainiarrek Enbata zer den jakin dezaten.

amaitzeko hiru

Joxe Antonio Arze-ren azken bi liburuak batiak izan dira argitara eman bezain laster. Poesia liburu berri hauk —"...laila no guzien azpitik..."—, "eta sasi guztien gainetik"— lehengo Isturitzetik Tolosan Barru delakoaren lineari jarraitzen zaizkio, edota, jarraitzen zitzaizkion.

Baten batek laster asko jakiten du euskal kulturagintza- ren berri. Jakin edo... jakinarazi!

● "Caja Laboral Popular" delakoak finkatu eta erabaki du azken batez bere izenaren euskal forma.

Orain arte, modu zehatzik erabakitzea zegoenez gero, idazle bakoitzak nor bere eraz baliatu izan da: "Langileen Herri Kutxa", "Lankideen Herri Ontzia" etab. etab.

Aditzera gurenez, Arrasateko antolamendu honek Euskaltzaindiara jo zuen argi bila, orain dela bizpahiru hilabete. Edozein modutan, azken hitza norena izan den ez dakigun arren, badakigu jakin, behin betiko erabaki berri den era: Lankide Aurrezkiea.

● Jaso dugu Arrasatek Otaduy-tar Yosuk bidali dugun gutun eta dokumentazioa. Eskerrik asko. Ez guren joan zen astean sartzerik ahal izan, ez eta aste honetan ere.

Material luze samarra bidali didak txotxo. Merezi dik hala ere. Ea datorren astean...

AMATIÑO

ZENBAT GARA

santé, Manuel Lekuona, Txillardegi, Xabier Kintana, J. B. Agirre, Manezaundi, Axular, P. Larzabal eta J. L. Davant.

● Santa Ageda eguna joan zaigu, bai eta bezpera ere, egun bat lehenago joan ere, noski. Edozenbat herri eta hantutan amaika talde atera da kantari, makila hotsa lagun dela.

Herririk gehienetan astelehen iluntzean ihardun zuten taldeek, bezperan alegia, ohi denez. Beste zenbaitetan, aldiz —Oñatin esate baterako—, igande goizerako hasiak ziren koplariak.

bizkaiko bertsolaritza

San Blas egunez Balentin Enbeitarren omenaldian ikusi ahal izan genuenez, Bizkaiko bertsolaritzak badu, oraindik, zenbait uste baino kimen eta indar gehiago. Ez dugu orain, hemen, Astoriako bertso saiorik aztertu nahi, baina bai, ordea, esan, hain bil-du ginen askok eta askok egundainoko sorpresa izan gnuela bizkaitarrei entzutean.

Entzule soilei, bertsozale soilei bagazozkie, laster ohartu ginen gehienek ez zekitela Abel eta Jon Enbeita Balentinen semeak zirenik. Eta zirela jakin eta gero eta, gutik espero zuen goi mailako bertsolarien artean iharduteko gauza izanen zirenik. Jendea harriturik geratu zen.

Mugartegi, guti edo asko, ezagun samarra zen. Arregi, aldiz, guztiz ezezaguna. "Hau bertsolaria dek gero!" —entzun ahal izan genuen geure inguruan berrituarra ahalpaldi bakoitza amaitu ahal.

Enbeita zaharraz zer esan? Oraindik ere trinko dagoela ezin uka. Bestalde, Gipuzkean omenaldi bat eskaini digu, bai, baina ez dakit behingoan ezagutera iritxi garen ala ez.

Ez dugu gonbaraziorik egin nahi. Guzti honekin zera esan nahi dugu, Bizkaian ez dagoela, zoritxarrez, Gipuzkoan dugun aukera, eta, baldin benetan anaia bagara, eta bertsolaritzaren onetan ari, bizkaitarrak ere kontutan hartu behar ditugula gure artean eratzen dugun hainbat bertsolari jaialditan. Saiotz saio iharduteak trebetzen bait du bertsolaria, eta isilik egoteak, berriz, moteldu eta trakestu.

Datorren urtean, berriro ere, beste bizkaitar bat izanen

moldatzeko ere, teologiaz ikasteko alemanez jakitea onuragarriago delakoan edo...

Gauzak ba garbi, eta ez dezala inork pentsa, "El diálogo se podrá realizar en bilingüe" programan esatearekin inor engainatzen dutenik. Berek beren burua... agian.

jira eta buelta

Korreoz, eta batere azalpenik gabe, Donostiatik jaso dugu ENEKO izeneko haur jaio berri baten "Libro de Familia" delakoaren xerokopia. Esker mila horrelakorik bidali digun irakurle edo dena den horri.

Izenari berari buruz zer esan? NO COMMENT! Amaika ikusteko jaio ginen eta... zorionak!

1 Hijo

Nombre *Enrique*

Apellidos *Uriarte y Legarreta*

Hijo de *Enrique* y *Josefa*

Nació el día *27* de *Octubre* del año *1973*

en *San Blas de Euzkadi* (provincia)

Registro Civil de *San Blas de Euzkadi* Tomo *14* Pág. *207*

Observaciones

El Encargado del Registro *[Firma]*

El Secretario *[Firma]*

Pasaitar bat gehiago, eta ez nolanahikoa.

Pasaitar bat gehiago, eta ez nolanahikoa

GURE ETORKIZUNA

Jendetza egilearen banaketa

-1-

Pinochet-i
sudurra luzatu
egin ote zaio?

Aspaldidanik nuen arturik erabakia. Astea etorri eta astuan joan, gai bat eta bestea dela, ez nuen artzen behar zen betarik. Alaz ere ezinbestekoa deritzat Gipuzkoako eta Euskalerriko zenbait arazori jorratu aldi bat ematea. Nere asmoa, arazoak soziologia ikusmoldez aztertzea da.

Hemen, jendetza arazo bat, alegia, jendetza egilearena aipatu nahi nuke. Denok dakigun bezala, gizarte batetan, lan egiten duenari, produzioan parte artzen duenari eta lan eginaz irabazia duenari deritza jendetza egilea.

Jendetza egilea ekonomiaren iru ataletan banaturik edo zabaldurik arkitzen da. Lehen atala, nekazaritzak eta arrantzak osatzen dute batipat; bigarrena, industriak, herriz eta irugarrena zerbitzuak deritzana. Zerbitzuak deritzan atal hau osatzen dute Komertzioak, finantzak, pertsonarekiko eta ofiziozko zerbitzuak, garraio eta komunikazioak e. a.

Iru atal horietan, jendetza egilea banaturik nola arkitzen den ikustek gizarte bat aurreratua ala atzeratua den esateko asko esan nahi du. Jendetza egilearen banaketa oso adierazle egokia da.

Gaur egun, gure artean, gizarte aurreratu baten berezitasunik andienetako bat zer den galdetuko bagenu, askok eta askok industria andiak eta ugari izatea, jende askok industrian lan egitea dela erantzungo luke. Uste hau barruraino, ezurteraraino sarturik daukagu. Eta egia esan behar bada uste hori faltsoa da, ez da egitazkoa.

Gaur egun, realitateak horrela erakusten du ta, gizarte aurreratua deritza, ez jendetza gehiena industrian lanean sarturik duen gizarte, zerbitzuetan enpleatua duena baizik. Hau, esaldi hau, buruan

barru barruan sarturik eduki behar dugu eta betikoz gainera.

Esaten dudana obeto adierazteko ondoko eskema hau eskeintzen dut.

Eskema honetan iru aldi bereizten dira. Eskema honek, azkunde bidean izan ohi diren iru une adierazten ditu. Lehen aldia industria, gaur egun ezagutzen dugun indus-

deritzan liburitik jaso dut. Ez da nola edo ala asmatutako eskema, gizarte askoren abiadura ikusi ondoren txekoslovakio gizon jakintsu batzuk eratutakoa baizik.

tzen ditu garai honetako berezitasunak. Jakintza eta teknika ere bat eginik edo oso loturik, inoiz izan ez diren bezala, arkitzen dira garai ho-

Industria sorreran	Industria azkundean	Jakintza-teknika aldian
70-60	45-15	15-6
10-12	25-35	30-25
2-3	5-7	8-10
2-3	4-6	8-6
7-8	9-10	11-16
8-12	10-14	20-35

tria baino lehenagoko aldia azaltzen digu. Orduan, ikusten den bezala, jende gehienak nekazaritzan egiten zuen lan. Lautatik irurek, guti gora behera, bizimodua hortik ateratzen zuten. Industria ez zenik ez dago esaterik, baina zen guzia gauza pitina zen lantegiak oso tikiak bai ziren.

Bigarren aldia, jendetza banaketa oso desberdina da. Industriak ikaragarriko aupada sumatzen du. Jendetza egilearen % 35ek atal horretan egiten du lan. Alaz ere, nahiz eta atalik indartsuena izan, bere zabalerora ez dago neurtzerik lehen nekazaritzak izan zuenarekin eta gutiagorik ere. Nekazaritzak, bigarren aldi honetan, gain behera egiten du jende aldetik behintzat. Industria jendetzen ari den neurrian nekazaritza ahultzen ari dela esan daiteke. Azkenik, beste lan sail guztiak indartzen ari dira nahiz eta beste munduko abiadurak ez izan.

Irugarren aldiak gizarte oso aurreratua adierazten du. Gaur egun Ipar Amerika ez exik beste inor guti ikusten da maila horretara iritxirik. Automatizazio itzak ederki azaldu "La civilización en la encrucijada"

netan.

Jendetza banaketari buruz, berriro ere aldaketa andiak nabaitzen dira. Zenbaiti sinesterraza izango ez zaiona gertatzen da, industriaren garrantzia jendetza alderditik ikusirik ahuldu egiten dela, alegia. Proporzioz aztertutik, industrian lehen baino jende guttiagok egiten du lan. Lehen, jendetza egilearen % 35 batek egiten bazuen atal horretan lan, orain, irugarren aldi honetan, % 25 batek besterik ez du egiten.

Irugarren aldi honetan, jende gehiena irugarren aldi honetan arkitzen da. Erdiak baino gehiagok atal horretan egiten du lan.

Eta zer gertatzen da gure inguruan? Oraingoz Bizkaiko eta Gipuzkoako datuak bakarrik emango ditut. Gipuzkoan, 1971 urtean, lehen atalean % 9,9 arkitzen zen, bigarren, industrian, alegia, % 56,7 eta irugarrenean % 33,5; Bizkaian berri, Lehen atalean % 9,9 bigarren, % 52,7 eta irugarrenean 37,4.

Toki ederrean gaude! Baina hau urrengo astean aztertuko dut.

J. ELUSTONDO

OLRIAGAR

Kissinger-ek
Pake-Usuari:
IPUR ZURI!

CAJA LABORAL POPULAR

(LANKIDEEN AUZO-AURREZKI ONTZIA)

— DIRU - PRESTAKETA ELKARTEA —

Aurrezki kutxa onen laguntzak: — gizarte-saillean
— diruketa-saillean
— lantegi-zuzendaritza saillean

ZUK AURRERATUTAKO DIRUAREN BIDEZ, LANGILLE ASKORI, BERE LAN-SARI

PREMITIK IRTETZEKO BIDEA SORTUKO DIEGU

Laguntza ezin oheak, etekin eta irabazirik aundienak eta illeroko sari ederrak eskeintzen ditugu

Gure landolok erri auetan idikiak daukagu:

Mondragoi
Aretxabaleta
Elorrio
Barakaldo
Ondarroa
Andoain
Plazentzi
Oñati
Ormaiztegui
Beasain
Gernika

Zumarraga
Elgoibar
Markina
Bergara
Altsasua
Eibar
Tolosa
Pasai San Pedro
Errerendi
Billabona
Gasteiz

Bilbo
Legazpia
Iruñe
Durango
Amorebieta
Azpeitia
Eman
Zarautz
Sestao
Ordizia
Antiguo -Donostia-

Ermua
Eskoriaza
Izarra
Ondarrabia
Galtzaraborda
Lekeitio
Llodio
Recaldeberri
Agurain
San Andres
Azkoitia

Mungia
Yurre
Bermeo
Lasarte
Enanderian
Santurtzi
Zumaya
Donostia
Iruña
Deba
Anzuola

OLRIAGAR

Zer da ezkertiar izatea? (II)

GURE KASUA

Ekzer absolutoa, totalismoa bilatzen bait du, berezko joeraz beraz aisa jotzen du, azkeneko zergauza bilatzera: problema guzien azkeneko kakoa, desarroi- lo guzien azkeneko legea, zeregin guzien azkeneko arrazoia. Eta berdin: agerpen guzien azkeneko sustraia, diferentzia guzien barneko batasuna, partikular- tasun guzien ginetiko unibertsaltasuna. Zer den az- keneko Lehen-izakia, galdetzen du. Ekzer absoluto honek nahitaez metafisikaren batetara jotzen du. Po- sitibista moderno batek esango lukeenez, Jainkoaz gal- detzen du, eta zientzia egin nahirik, teologia egiten du: galdera teologikoekin, edo begi teologikoekin, ikus- ten bait ditu gauzak. Metafisiko bat dela, esango li- zateke gaur.

Honek ekzer berriarentzat jartzen duen arriskuari, edozeinek igarriko dio: 1) gure zorigaitz guzien azke- nean herri-arazo hutsa jartzen bada, eta herritasuna- ren metafisikarik egiten bada (Rikardok salatzen zuen moduan), langileriaren arazoak herriarenetan urtuko eta galduko dira, eta sozialismoa bera ere (sozialista izan nahi bada behintzat) herritasunetik deribatu be- harko da. Eta ez dago, noski, hau Rikardok salatzen zuen "euskal sozialismoak" bezain forma primitiboan egin beharrik: euskaldunok gerez demokrata eta so- zialista gara, beraz, geure kua gobernatzerik edukiez gero... Horretarako forma refinatuagoak ere badira. Baina berdin aldrebes: 2) arazo guzien azkeneko sustraia eta ardatza klase-hauzetan ezartzen bada, klase- burrukaren metafisika egiten bada, problema nazional eta kultural eta beste denak funtsean klase-arazotan suntsituko eta urtuko dira, eta problema soluzioa ere klase-burrukaren soluzioaren deribazio soil bezala itxa- rongo da. Klase-arazoak burubidatua gero —esango du honelako metafisikoak— herri problemak eta beste de- nak funtsean konpondurik daude.

Orain, denok dakigu, bi ikuskeraok, XIX. mendean burutu zen antinomia baten bi alderdi besterik ez di- rela. Orduko egoerak, beharbada, hortaraxe behartuko zuten. Eta orduko mentalidadeak eta azterpideetarako tresneria konzeptualak ere ez zuten, agian, besterik permititzen oraindik. Dena den, horixe gertatu zen, eta antinomia haren arabera pentsatzen dutenak badira oraindik ere: oraindik ez bait da hil pentsamolde teo- logikoa zientzietan, teoria sozialetan batez ere.

Euskal ekzer berriak, aldiz, hasera-haseratik antino- mia horri gain hartu nahi zion, eta konzeptualki ere bazuen hortarako metodo bat, mende honen hasereta- ko soziologian nahiz eskola filosofiko analitiko moder- noetan desarroillatu berria (Soziologian: Marshall, Dur- kheim, Pareto, Max Weber, Parson, Merton, Levy, etab. Filosofian ingelesak: Moore, Russell, Wittgenstein, Pop- per, etab.): teoria (edo metodo) (estruturala, funtzio- nala, edo estruktural-funtzionala. "Estruktura", "funtzio", "sistema" eta antzeko hitzak izugarriko moda bilakatu ziren bat-batean ekzer berriarekin batera. Rikardo Arre- giri "Estruktura Jauna" deitzen omen zion norbaitek. Metodo honek azkeneko zergauzarik ez, baina situazio baten oinarriko egitura bilatzen du; estruktura ba- tetako elementoen harreman-gisa oinarritzakoa.

Ikustera honetan, gizarte konplexo bat aztertu na- hirik, ez da galdetzen konplexidade honen elemento sinpleena eta orokorra zer den, beste guzia haren deribaziotara erreduzitzeko; ezpada azterkaia (objetoa) bere konplexidadean uzten da, eta estruktura bat da- dukan batasun konplexo bat dela, ikusten da. Gauzak haren arteko, elkarrekiko, funtzioetan aztertzen dira. Ahaztu gabe, halare, gauzak beren baitan ere badu- tela beren estruktura propioa. Era honetan gizarte gu- zia funtzio-sistema bat bezala kontsideratzen da. Me- todo honekin ez dago elemento batzuk beste baten deri- bazio bihurtu beharrik. Ezta bihurtzerik ere, estruk- tura hautsi eta funtzio-sistema hondatu gabe. Eta ele- mento bakoitzaren (kultural, nazional, sozial, politi- ko, ekonomiko) funtzioa zehazkiago atxeman liteke, horietakoren bat absolutatu gabe, eta hauk bata be- stearen ondorio edo iturburu bihurtzen aritu gabe. Ai- tzitik, denak elkarren funtzioan ikusten dira (ik B. Russell, Structure. Human Knowledge, Its Scope and Limits; soziologiako ik. Parson eta Radcliffe-Brown).

Lehengoko abertzaleek eta sozialistek ez bezala, ez- ker berriak bi poloren artean jarri du bere asmoen eta problemen mundua: gizarte eta nazio hauzen bi poloan artean. Bistan da, horixe egitea bera ere fun- tzionala dela (eta zehazkiago: "politikoa" dela). Ez ba- tearekin eta ez bestearekin zerikusirik ez duen proble- ma asko dago Euskal Herrian: munduko beste edozein

lekutan berdin-berdin aurkitzen diren problemak. Eta baterekin bestearekin baino zerikusi haundiagoa duten problemak ere bai: hizkuntzaren hauziak zerikusi ge- hiago du nazio problemarekin, sozialarekin baino. Se- guro sozialen hauziak zerikusi guti du nazio hauziare- kin. Baina ekzer berriak bi puntuon, eta hain zuzen bion, funtzioan aztertzen ditu problemak, eta bion fun- tzioan antolatuta nahi ditu bere zereginak. Gure situa- zioaren estruktura orokarki ezagutzaren eta zernola- kotzen duten punturik inportanteenak horiek biak di- relakoan, eta bi horien elkarrekiko funtzioak (diferen- teak) batez ere.

Uste dut, ekzer berrian gertatu diren eskatima ba- tzuen konprensiorako, asko lagun lezakeela honek.

—Adibidez (eta bi adibideok asko sinplifikatu beha- rrean nago) problema pedagogikoek bai gizarte-ara- zoarekin eta bai nazio-arazoarekin dute zerikusirik. Bai- na Osak esakini dizkigun azterketetan, badirudi, 1) nazio-arazoaren axola askorik gabe diharduela (ez dut esaten nazio-arazoak Osari axola ez dionik, gero! Bere azterketan axola hori gabe diharduela, baizik), eta 2) gaitzen "azkeneko sustrai" bila joan dela, estruktura funtzional bat baino gehiago, "kausa ondorio-estruk- tura" bat bilatzen saiatuz: gure miseria pedagogikoaren kausa sozial —eta funtsean— ekonomikoak salatu di- tu. Hori eginez, ondo egin du; baina ez du dena egin (noski); eta askori, ez zaio aski egin denik, irudit. Gorago aipatutako antinomia hartara itzultzeko bildu- rrez, dudarik gabe. Eta hortarako arriskua ez dago ukatzerik.

—Gizarteko edozein estruktura tankeratan hizkun- tzak bereziki inportantzia du. Eta hizkuntza ere az- tertu nahi genukeen estruktura konkretuko beste ele- mentoekin harremanetan, haiekiko funtzioan, aztertu behar da: instituzioen, klaseen, taldeen, irakaskintza- ren, herritasunaren, etab. funtzioan. Eta hizkuntzak ere bai gizarte-arazoarekin eta bai nazio-arazoarekin ditu zerikusiak, dudarik gabe larriagoak azkenekoare- kin. Azkeneko hauen azterketan gehiena lehiatu zai- guna, Txillardegi da. Orain arteko bere lanek batez ere hizkuntzaren estruktura bere baitan (1), hizkuntza- mundu-ikuskeraren funtzioan (2), eta hizkuntza etnia- ren funtzioan (3) landu dute. Txillardegi ere hizkun- tza herritasunaren, etniaren, "azkeneko funtsaren" mo- duan agertarazi digu etniaren estruktura aztertuz. Vhi- zuntza dudarik gabe baden gauza bat, hori modu me- tafisikoan hartzen ez den artean, eta Txillardegi ez du honelakorik inon sujeritu, nik dakidanik). Hizkun- tza klase-arazotik berezi ezezik, bakandu eta apartatu egin duela, irudit zaio zenbaiti. Bistan dago, nola- nahi ere, hizkuntza azterterakoan, klaseen elemen- toari ez diola gauza haundirik begiratu, edo klaseeki- ko funtzioari jaramon guti eginez aztertu digula hiz- kuntza. Eta, beraz, Begirik kritikatzan dion gisa, "et- nia eta klaseak, bakoitzak berea duen kanpo berezi eta bakarrez definitutako bikote bezala erreprenta- tzen" direla (ik. Hizkuntza, Pentsakera eta herrikide- tasuna Larresoro baitan, ZABAL 1, 1973, or. 62). Nire Hizkuntza, Etnia ta Marxismoa-ri ere antzeko kritika egin zitzaion, eta arrazoizko iruditzen zait: goian ai- patutako antinomian erortzeko arriskua ez dago uka- tzerik.

(Baina, arriskuak arrisku, eta parentesi artean, gau- za bat aklatatu beharra dago: bai Txillardegiaren eta bai nire azterketa haiek, denborak orduan ezartzen zien perspektibarekin egin zirela. Orduan zeuden ka- tramiletan, hizkuntza eta klaseak bereziteak, eta hiz- kuntzaren eta etniaren arteko lotura guziz inportan- teak erakustek, orduko eginkizunik premiazkoena zi- rudien. Kritikoak ez luke ahazterik, azterketa haiek zeren kontra eta zeren alde egin ziren. Ez bait ziren laboratorioran, denbora pasa, egin. Beraz, hizkuntzaren funtzioak alde-bakarkiegi azaldu baziren —ia etniaren funtzioan bakarrik— bestetik sobera zegoelakoxe, izan zen: hizkuntzari, klaseekiko funtzioan juzgatuz, inpor- tantzia guzia ukatzen zitzaiolako, edo "gainegitura" deklaratzan zelako, eta orduan "gainegiturei" ez zitzaie inolako inportantziarik ematen. Bai, noski, klaseekiko funtzioan alde eta desarroillatu, hutsune nabarmena dago: baina hutsune horren kausa bilatzeak, apenas dirudi hain ikaragarri zaila, kritiko batzuek horixe gal- detzea apropos "ahaztuko" ez balute!).

Kasu batean nahiz bestean, esan denak baino ge- hiago, esan gabe utzi direnek, sortu dute kritika: Osa- ren azterketari nazio-interesen alderdia falta zaio; Txil- lardegiarenari klase-interesen alderdia. Gure arazo de- nak geure situazioan —zeinen oinarritzko estruktura bi

paktore haiek determinatzen duten— jarri behar dira. Ta ez dute hori egin. Falta bada, falta da, eta kito.

Egin ez izanak ez du esan nahi, halare, egiterik ez zutenik, edo egitea ukatzen dutenik, hots, antinomia- ren printzipioak zerabilzkitenik. Eta ekzer berriaren barrutia jadanik abandonatu, eta alderdi antinomiko klasikoan posizioetara itzuliak direnik. Orduan, bati euskaltzaleasunik, eta besteari sozialismorik, ukatze- ko, de facto faltatzeaz gainera, darabilzkiten printzi- pioekin edo azterpideekin faltatze hori ezinbestekoa zu- tela, erakutsi beharko litzateke. Hori egin ez den ar- tean, kritikak, falta hori eta falta horren arriskuak salatzen, mugatu beharko luke.

Baina bi adibideok problema jeneralago batetara garamazkite: ekzer berriaren perspektiba bikoitza onar- tu arren (edozein problema partikularren estruktura argituzerakoan bi koordenada haien heinean jardutea, eta ekintza orok funtsean estruktura bikoitz huraxe eduki beharra), horrek ez du esan nahi, azterkari ba- koitzaren azterketa bakoitzak, agiri-agirian estruktura huraxe eduki behar duenik, eta ezta eduki lezakeenik ere. Ezta ekintzale bakoitzaren ekintza bakoitzak ere. Eta zenbat eta lan espezializatuak gehiago ugaltu, are gutiago eskatu ahal izango da besterik. Ekzer be- rriko edozeinek eta bakoitzak eta uneoso eta edozer- tan ez daduka ekzer berriaren hipostasi bat izaterik.

Ekzerrak totalismoa beharrezkoa duela, esaten bada, ba, esandako guziaren ondoren berezkuntza bat egin benezake jadanik: azkeneko helburuei buruz ekzer gu- zien totalismoa, abstraktuan eta arrunki, berdintsu izango da. Sozialista ezberdinena ezezik, burgesia ez- kertiarrarena ere bai: funtsean burgesiaren "askata- suna, berdintasuna, anaitasuna" lehiadura huraxe bera da, sozialistek gaur daragiena ere, ia berrehun urte pasa izan arren. Eta larehun urte lehenagoko laborari gudueta slogan berdintsuak hotsegiten ziren. Beraz, inon irakurtzen badugu: "Nous avons établi comme ob- jectif final la libération totale de l'homme basque (na- tionalement et socialement) de toutes les formes d'ex- ploitation et d'oppression de l'Homme par l'Homme", apenas argitu ahal izango dugu, hori esaten duena zein modutako, jendea den, burgesa ala sozialista, eta gutiago zein sozialismo tankeratakoa. Azterketari be- giratuz, ordea, berehalaxe hautemango ditugu diferen- tziak: burges batentzat alokairue ez da besterik gabe esplotazio, eta sozialista batentzat (jeneralean) bai. Hori, xehetasun moduan bakarrik aipatuta. Azterketa gidatzen duen pentsatzeko molde jeneralean, diferen- tzia haundiagoak nabariko dira: ekzer marxista klasi- koentzat klase-burruka da problema guzien azkeneko funtsa (beraz, problema guzien funtsezko problema). Hau da gizarte gauzaren azkeneko gauza, Euskal He- rrian eta Lisboan. Pentsaera estatikoa da: sustraia beti berdin gelditzen da. Ik. hontaz Kolakowski (JA- KIN, 1973) liburuaren lehen parteak. Ekzer berriaren- tzat, aldiz, ez dago gizarte gauzaren azkeneko gauzarik egoera historiko bakoitzeko estruktura bat dago, ele- mento ezberdin askorekin, eta situazio honetan, Eus- kal Herrian, bi elementoren tiradurak jokatzan du es- truktura hortako funtzio dominantea (eta bi elemen- tuotako bakoitzak ere bere estruktura du, etc.).

Uste dut, hau dela, formalki begiratuta, ekzer kla- siko diferenteen (komunista, sozialista) eta ekzer be- rriaren arteko diferentziarik markatuena. Beraz, az- tertzeko bideak biotan guziz diferentek diren mo- duan, totalismo konkretua bururatzen duen modua ere gu- ziz diferentek gertatzen dira.

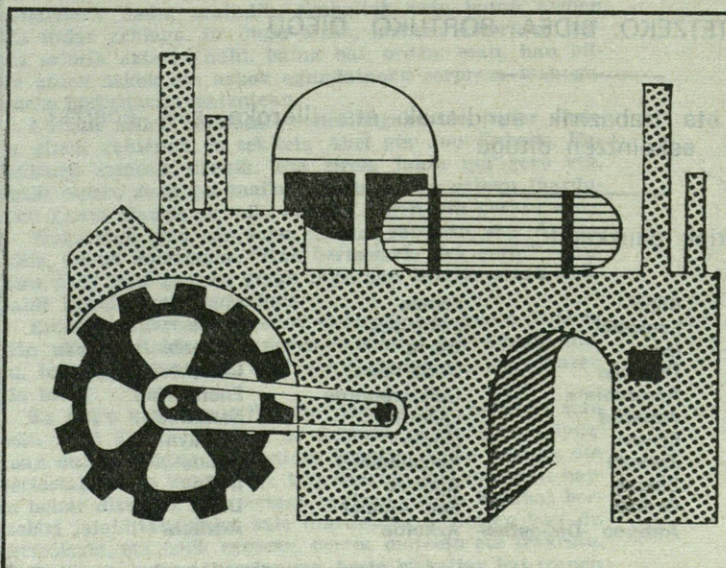
Ikuskerako edo azterpideetako diferentzia honeta- tik sortzen dira besteak: estrategia diferentek, kultu- rari ematen zaion inportantzia ezberdina, etab.

ZERTAN EZAGUTU ESKUINA ETA EZKERRA?

Konzeptuok biziki erlatiboak, historiak eta egoera konkretuak kondizionatuak, eta anbiguidadez josita- koak, izan arren, proba liteke ekzerraren ezaugarri je- neral batzuk finkatzea, aprosimazioz edo itxura antzera.

Eskuinaz ez naiz mintzatuko, eginda bait dago: in- teresatuak Txillardegiaren Eskuindar eta ezkertar saia- era ikus lezake, "Huntza eta Hartza" liburuan. Saia- era honek batez ere eskuina jorratzen du. Aspalditxo- koa izan arren, ez du baliorik batera galdu: gure ar- tean burua altxatu digun "eskuin berriak" (zaharbe- rriak, hobeto: ezer berririk baino zahar gehiagoz, no- lanahi ere) funtsean ez bait du azterketa haren zu- zentasuna baieztatu baizik egiten. Mintza gaitzen, ba, ekzerraz, merezi duen zerbaitez hitzegiteko.

JOSE AZURMENDI

GIPUZKOA'KO LANTEGIAK AURRERA ATERATZEN LAGUNDU

Gure eginkizunetan audienetako bat, Gipuzkoa'ko lantegiak aurrera ateratzeko laguntza ematea da. Gure diru laguntzakin, Gipuzkoan lantegi asko zabaltu eta indartu egiten dira.

Diru laguntza au era berean, janari gai, etxegintza, burni, mikromekanika, argi indar eta elektronika lantegietara banatzen da... eta beste edozer eratakoentzat ere bai.

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA

LIBURUAK

Koldo Mitxelenaren

"APELLIDOS VASCOS"

Ez da liburu berria, hirugarren argitaldaria ezagutu berri duena baizik. TXERTOAK badaki zer eskaini jendeari eta jendeak zer erosiko duen; horregatik ausartu da hirugarren argitaraldi hau prestatze-
ra.

Barka biezait egile ospetsuak gertakari farregarri batez baliatze-
ra banoa, bere liburuaren gaurko-
tasuna adierazi nahiaz. Izan ere,
oraindik orain izan dugu donostia-
rrok eta Donostia inguruko jendeok
«A» hizkiak hasten diren zenbat eta
zenbat deitura dagoen Euskalerrian
ikusteko loriatu. Begiz ikusi bait du-
gu noraino luzatzen zen Amara al-
deko lurretan pasaportea eramane-
barra gertatu zaigunon multzoa.

Gauza harriarriak eguneroko ger-
tatzen dira, eta horietako bat hain-
beste jenderi dei egin ziotenek xe-
hetasun hortaz ez jabetu izana izan
zen.

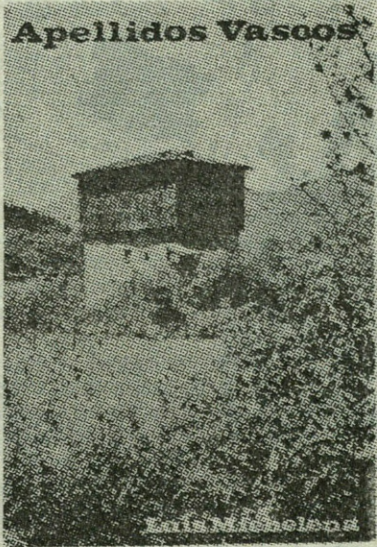
Baina esan dezagun zerbaite libu-
ruaz. Ez naiz kritika serio bat egi-
teko gauza.

Urte askotako lana eta jakindu-
ria ixuri du Mitxelenak liburuan.
Nahiz eta hitzaurrean bere buruari
garrantzia kentzen salatu, denok
dakigu gutxi bezala ezagutzen di-
tuala hizkuntzariari dagozkion ara-
zoak eta, zer esanik ez, euskarari
dagozkionak.

Lan fidagarria beraz. Denok eza-
gutu nahi izaten dugu geure jato-
tia. Liburu hontan arki dezakegu ar-
riaz, geure arbasoez ahal den guz-
tiasunik.

Beste zerbaite ere gertatzen da
gure artean: euskaldun asko da-
goela, etimologizale.

Askok uste du edozein erataria
egin daitekeela etimologia; hitzen
axalaz eta gainaz fidatuz, nolabait
xamar erabaki ohi ditugu askotan
problema guztiak. Eta gauza ez da
hain erraza. Hizkuntzek ere bere
historia, bere aldaketa bereziak, be-
re joerak izaten dituzte eta alda-
keta hoiak legez nahitaez ezagutu
behar dira lanean hasi aurretik.

Mitxelenak egin du lan hau. Ba-
lia gaitzen bere jakinduriak eta
bide batez eman diezaiogun hizkun-
tzari merezi duen itzala. Utz die-
zaiegun dakitenel lan hori egiten eta
ez gaitzen sar gurea ez den so-
roan.

Lehen 35 orrialdeetan bere elean-
ren oinarriak argitzen ditu egileak.
Hor agertzen dira hizkuntzaren le-
ge batzuk. Gero, alfabetoaren or-
denen deituren zerrenda ematen
du; bada hemen 634 hitzen argibi-
dea. Gero deituren zerrenda, non
arki daitezkeen esanaz, bibliografia
eta azken edizioari Mitxelenak be-
rak jarri dion eraskina bere lana
osatuz. Atzeko azalean agertzen di-
ran 38 lerroak ere ez dira alferrik
galtzekoak.

Benetan ordu gozoak igaroko di-
tu irakurleak liburu honekin eta be-
hin eta berriro eskuartearen erabi-
ki duela ziur esan diezaiokegu.

SAIZAR

APELLIDOS VASCOS. Luis Miche-
lena. Txertoa. Donostia, 1973.

Valverde, Lekuona eta Lete laister

Donostian. Euskal bertsolaritza

kantuz adierazi nahi dute

Martxoaren batean (ostiralek) eta hiruan (igandez), Antton Valverde,
Julian Lekuona eta Xabier Lete kantariak kantaldi berezi bat emate-
kotan dira Donostian "Teatro Principal" delakoan (euskaldunen "An-
tzoki Zaharrean"). Kantaldi hori berezia izango dela diogu, euskal kopia
eta bertso zahar eta osaturik egongo delako, hain zuzen.

Horrelako gauza bat prestatzen ari zirenen zurrumurrua guregana
heldua zenez gero, gertakizun horren arrazoi eske lehengo batean beren-
gana jo genuen. Oiarzungo "Aialde"-n ensaiatzen ari ziren. Euskal ko-
pla eta bertso zaharrek: "Nere maitea jeiki ta jaiki", "Uso gaixua", "Gaz-
teluko neskatxareak"; bai eta bertso zahar farregarriak ere, "Bizkaiako
txerriari Uztarrik jarriak", "Errikotxiak Bermeoko astuari jarriak", eta-
bar. Lehenengo sail hortan, gertakizun dramatiko bazeu batzuei buruz-
ko bertso zaharrik ere ez zen falta: horrela, han entzun genituen "Suan-
txaren bertsoak" (Oiarzungun oso ezagunak), "Afrikako gerrarenak",
"Eperrak karlistei jarriak", etabar.

Bigarren sailean, Euskal Herriko bertsolari klasikoek bildurik zeu-
den. Era, gai eta molde askotako bertsoak aukeraturik, han zeuden bizi-
bizirik Pello Masi Otano, Xenpelar, Txirrita, Pello Errota, Prantxes-
-Txikia, eta beste asko. Farrea eta negarra eragiten zuten bertso hoietan,
herri baten txinparta irudikatzailea nabarmentzen zen.

Beste hirugarren sail bat hermetizagarren mendeko gipuzkoar bertso-
lari erromantikoen bertso herrikoiek osatzen zuten: Bilintzen "Juana Bi-
xenta Olabe" eta "Bihotz erituba"-k Iturrinoren "Markesaren alaba"-k
etabar. Bai eta Errenteria eta Oiarzungo bertsolari zahar eta klasikoek
adierazpenek ere: Urrutia, Pello Zabaleta, Juan Krux Zapirain, Kazka-
zuri, etabar. Azken sail hortako bertso batzuren artean adierazgarri dira,
batez ere, Zapirainen "Brabanteko Jenobeba"-renak, gure guraso eta ai-
ton-amonak zaharrek sutondoan hainbestetan kantaturiko hoiek.

Azkenik, gure hiru kantariak gaurko zenbait bertsolarien bertsoren
bat edo beste ere kantatzeko asmoa dute.

Horrelako bilduma bat prestatzearen arrazoi magusiari ematez mintzatu
gifelarrik, euskal bertsolaritzaren adierazpen kantatuari ematean zetza-
la esan ziguten. Horrelako gauza bat egitea aspaldiko ideia izan behar du
kantari hoiak baitan; bertso zahar eta berri ezezagun asko omen dago

CHILEN HILDAKO BI KANTARI

Chilez gauza gutxi jakin dugu eta, zoritxa-
rrez, gauza gutxiegi esan da. Chile, imperialis-
moak bere adarrak erakusten dituen beste ho-
rrelako denbait fenomeno bedela, gertakizun po-
litiko soil bat baino gehiago da. Chile heriotze
bat da: itxaropenaren heriotzea, hain zuzen.
Izen merke eta sobatua, itxaropena! Poeta ne-
gartien hitza; politikariari eta eliz-gizon kroko-
diloen hitz topikoa, alegia.

Chilen, indarren arteko erlazio bat trajeria
bilakatu da; trajeria odoltsu hortan batzuek
ehaile papera bereganatuz, azken fineraino be-
te dute: giza-legearen aztarrenik zipitzena ere
urratu arte. «A conciencia», gaztelaniaz esaten
den bezela. Eho, odoldu, torturatu, desegin, za-
paldu, isilerazi... Ja, demokrazia, zer nolako ka-
txondeoa Pinochet eta kidekoentzat!

Guk horrelako gertakizun baten aurrean ezin
genezake, zoritxarrez, ezertxo ere egin. Esan
bakarrik egin genezake, doi-doi; han gertatu-
tako astakerien izpi batzuk agertu. Hitza jaso.
Ezertarako balioko ez badu ere.

Eta gaur, kantari bezela (kantari edo horre-
lako zerbaite ere ba omen gera ta) hango bi kan-
tariren oroitzapena gordetzea dagokit. Chilen
afusilatuak izan diren bi kantariaren oroitzape-
na, alegia, Azken aste hauetan Donostian zehar
ibilita den hegoamerikar kantari baten bidez era-
ilketa horri buruz zerbaite jakin genuen; eto
orain, gutxien espero nuela. Madriden argita-
ratzen den «AU» izeneko aldizkari baten bitar-
tez, zehaztasun gehiago jaso ahal izan dut. Al-
dizkari horrek, 1973. abenduak zenbakiaren be-
deratzigarren orrian honela dio:

«Chilekotrajeria azken egun hauetan jasot-
zen ari geran albixtetatik ez dakigu zer den
minik haundiena ematen diguna: hango espetxe-
ratze, heriotze eta torturen berri jakiteak, ala
egunkariet argitaratzen dituzten gertakizun
hoiei buruz ezer ere ezin egin ahal izateak. Be-
netan, jasan ezinezko frustrazio bat jaiotzen
zaigu bihotzean.

Poliki-poliki eta tantoka bezela, han hilda-
koen eta betirako izkutaturakoen izenak agertuz
doaz; asko ezezagunak ditugu, beste batzuetaz
sekulan ez dugu nola hil diren eta nola deitzen
ziren jakingo, baina beste hirugarrenok batzu-
en izen eta deiturak ezagutu egiten ditugu. Bat-
zuk arrotzak zaizkigu, baina beste batzuk guz-
tiz hurbilekoak. Azken hauen arteak, zoritxa-
rrez, hainbestetan entzuniko Victor Jara eta
Angel Parra kantariaren heriotza aipatu beharra
dago.

Victor Jararen heriotzearen berri notizia
desberdinak jasoz joan gera. Lehenik, «Univer-
sidad Técnica del Estado» delakoan hila izan
zela; baina geroago beste berri zehatzago bat
iritxi zitzaigun, eta horrek guztiz egiazkoa di-
rudi: Victor Jara «Estadio Nacional» ean afusi-
latua izan zela, tortura eta palizak jasan ondo-
ren. Bere bizitzaren azken unetan oraindik abes-
ti bat konposatzeko indarra izan omen zuen, eta
berak nehoiz gehiago haizetara zabalduko ez
duen abesti hori beste abots batzuk mundu
osoan zehar kantatzen hasiak omen dira.

Angel Parraz, lehenik, begien bixtatik izku-
tatua zela esan zitzaigun, baina geroago, bere
heriotzaren berri izan duten albixteak egiz
tatuak izan dira, eta orain guztiz ziur baitz esan
genezake, hau ere hila izan zela. Ojala jasotzen
ari geran alboxteak zozitur hutsa balira, baina
honelako kasuetan zoriturrez notizia txarrak
bakarrik izaten dira egiazko.

Victor Jara eta Angel Parraren heriotzak,
koldarti, nahastzaile eta gezurraren gain beren
probetxu zikoitza jaso nahi dutenen arrazona-

mendu bihurriak behin eta berriz desegin egi-
ten ditu. Hain bestetan esana zitzaigun «protes-
tadun» abestiak kantatzen zituzten abeslariak
azken finean eta benetako garaian beren burua
komertzializatu eta saldu egiten zutela, ze ia-ia
hori sinisten hasiak ginen; eta penagarri da
susmo hori gezurreztatzeko bi gorputz hilen le-
kukotasuna beharrezko izatea.

Egia, askatasuna eta justiziaren aldeko bu-
rruka ez da kanta soilekin egiten ahal, baina
hauek ere parte dute eta burruka horren adie-
razpen dira. Agian horretxegatik hil dira Victor
Jara eta Angel Parra; beren indarra egiazkoa
izanik eta herriarentzat kantatuz herriaren me-
zulari bilakaturik, herria desegin nahi izan den
garaian lehenik haien kantak lurperatu behar
izan dituztelako.

Beste behin eta beste toki batetan bere bi-
zia eskeiniko zuen Horacio Guarany kantariak
honela idatzi zuen noizpait: «Kantaria isiltzen
baldin bada, bizitza bera isiltzen da». Orain Chi-
len bizitza isilik dago, aski da hortaz jabetze-
ko egunkarietan datozen hango berriak irakur-
tzea; baina Bertolt Brechtekin batera guk ere
badakigu «denbora larri eta meharretan ere kan-
tatu egiten dela». Eta egun batean, abotsak eta
abestiak itzalen arteak berriz jaikitzean, denek
jakinen dugu Victor Jara eta Angel Parraren
heriotza ez dela alferrikakoa izan.

Ez dago gehiago esan beharrik. Norbaitek
argitu zidan bezela, Victor Jara eta Angel Pa-
rra ez dira bi heroe, bi biktima baizik. Ukatu
egin zaien bizitza hori maitatu egiten zuten;
Chilen bizia galdutako beste hainbestek bezela.
Bizia eman dute, baina bizitza maitatu ondoren.

Noiz iritxiko ote da mundu kaxkar hontan
heroe eta biktimarrik gabe denok bizi ahal izat-
eko garaia?

XABIER LETE

zokoraturik, eta hoiek berriz haizetara zabaltzea komeni da. Bestetik,
lehenago familia maillan ospatzen zen ohitura bati jarraipena eman
nahi omen diote: elkarren ondoan bertsoak kantatzeko bi edo hiru ordu
guztiz gustora pasatzeari, hain zuzen.

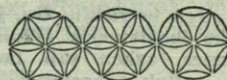
Bilduma hori prestatzea lan luzea izan da. Bertsoak aukeratu, doiñuak
ere bai, guzti hori aztertu eta itxura eman... eta azkenik dena buruz ika-
si. Lan hortan Juan Mari Lekuona bertsozale ezaguna ere laguntzaile
izan dute, aholku eta ohar onik ez baita bazterreratu behar.

Bertso emanaldi horrek eduki lezazkean xarma eta balio orokorreta-
tik aparte, bada bertan oso zehaztasun garrantzitsu eta aberasgarri bat:
doiñuei dagokienez, alegia. Hortan nabarmentzen da gure bertso biltzaile
hauek kantari direla. Hain zuzen, aukeratuak izan diren bertsoen doi-
ñuak guztiz edere eta bereziak baitira, eta esan genezake emanaldi ho-
rren osagarriak aberatsenetako bat musikari dagokion hori izango dela.

Bertso gai honen inguruko beste gauza askotaz ere jardun giñen An-
ton Valverde, Julian Lekuona eta Xabier Lete kantariekin.
Hainbeste bertso ederren oihartzuna barruan nabaiturik, gaez beran-
du «Aialde»-tik atera giñenean, Oiarzungo bailara illargi misteriozko
batek argitzen zuen, eta soroak izotzez zuri zeuden... Hainbeste bertsola-
riren habia izandako lurralde hura, berari zor zaien ordainaren zai ge-
ratzen zen...

Beste horrelakoetan bezela, suerte ona opa diegu gure kantariei be-
ren eginkizun berri hortan.

IRASTORZA

ERAMAN-EKARRI'rako

AGENCIA

Transportes A L E

EUSKAL IRRATSAIOAK

ERRI GUZTIRAKO

Urrutizkiñak: 421869 - 427726

Iparraguirre, 8 - DONOSTIA

Elgoibarko ikastola berria

Herri oso baten ekintza

Zirt edo zart hamabost egunen barrera

Zurumurrua zabaldu da Elgoibarren. Kezka, ardura, zer-esana ugari da egun hautan elgoibartarren artean. Elgoibarrek behar duen ikastola berria eraiki behar dugu dei zolia entzun da kalez kale. ZORTZI MILOI BEHAR DIRA... ustegabeko eskaria. Eta elgoibartarrik inozoenak ere badaiki, aho-beroko euskaltzaleasun txepelaz ez dela ikastolarik eraikitzen, are gutiago zortzi miloi biltzen. Egiazko planteamendu bat egiteko ordua da. Horra, nork bere burua definitu beharra.

SORRERA

Elgoibarko Ikastola 1962 urtean sortu zen Ongarri Elkartearen eraginez eta Elgoibarko Izarra delakoaren ardura. Lehen urte hartan zazpi ikasle baino ez zituen, eta hamaika urteren buruan, berriz —aurten ikastaro honetan, alegia— 600 neska-mutil ditu, hoiak 320 E.G.B. delakoan ari direlarik. Ezin uka, beraz, ikastola honek herriaren izan duen harrera eta arrakasta.

Hain harrera ona eze, urtez urte ikastola handituz joan bait zaigu, eta handitzeaz bat, banatzen eta... sakabanatzen, Euskal Herriko beste hainbat eta hainbat ikastola bezalaxe.

Hala ere, ikasgela guztiak ikastetxe bakar batetan bildu eta batu behar diren premia nabari zen gaur eguneko irakaskintza aukera bati buruz, eta, premiazkoa ez ezik, bai eta derrigorrezkoa ere, Heziketa Lege Berriak dioenaren arabera.

Hain zuzen, honetaz eta haretaz jakiteko, eta ondorengo asmoak agertarazi gurarik, Ikastolako zuzendari den Araolaza adiskidearengana jo dugu, gure jakin-mina asetuko duelakoan.

● Hi, Juan Jose, esaiguk ahalik eta laburren, zer nolako egoeratan zegoen gaur egun Elgoibarko Ikastola.

—Bueno, nolabait esateko diogun, orain arte ikastola Parrokiaren izenean egon dela, eta Elgoibarko Izarra delakoaren ardura. 1970 urtean legalizatu zela, eta aurtengo hasiaren gailurak Estatuak ikasgelako eskaini ohi duen diru-laguntza eskuratzen. Batzuek beste 2.300.000,— pta. urteko, alegia.

● Parrokiarena zela diok... Ez ote du orain?

—Begara. Heziketa Lege Berriak dioenez, ikastolak —eta beste edozein eskola— aurrera jarraituko badu, zenbait baldintza bete beharra diko. Baldintzarik zorrotzena, behar bada, ikastetxeari berari dagokionea da. Ez duk hain zorrotz lehenetik erdi onean ari diren ikastetxeekin, baina bai erakitzeke diren berriekin. Gu, jakina, ganorazko ikastetxerik sekula izan ez dugunez, azken sail horretan sartzen gaituk, ikastetxe berria eraiki bear dutenen artean, alegia.

● Eta?

—Eta horixe ba! Halako zeregin gorapilotsutan abiatzeko lege nortasun bat behar genian. Parrokiaren izenean egitea zilegi zuan, baina ez aukerako. Elgoibarko Izarra elkarteari berriz, ez zegokioan. Beraz, zer egin? Beste elkartetari bat sortu baino ez zegoan. Honela sortu genian Pedro Migel Urruzuno Irakas-koperatiba Elkartea.

● Zer asmo dik irakas-elkartetari honek?

—Berezina, noski, ikastolari irau-naraztea, legeak agintzen dituan baldintza guztiekin.

● Aipa hitzak baldintza hoik.

—Gauza ximplea duk esatea, ez, agian, horrenbeste, egitea. Geuri dagokigunez, hamasei gelako ikastetxe batek 11.000 m.² behar zitik, hoiak 3.000 m.² eraikiak direlarik.

● Eta?

—Ba... bete behar hoik ezagutuz, ikastolako guraso guztien biltzar bat moldatu genian, zenbait jokabide eta aukera azalduz.

Guzti honetan, lehenetik galdetara zera zuan: Nahi dugu ala ez ikastola berririk egitea? Eta, baietz bada, nola?

Lehen galderak ez zian eztabaidarik sortu. Bigarrenak, ordea, hiru aukera hituan legearen aurrean: 1) Geuk ikastetxe berria egin eta diru-laguntza eskatu hari atxikiz. 2) Ikastetxea "interés social" delakotzat onar izan dadila lortu, eta erabateko laguntza norberaganatu. 3) Estatuak ikastetxea egin dezala eta eskari edo akordioaren batez hartaz baliatuz.

Guk geuk lehen aukera hautatu genian, bigarrena lortzea oso zail eta luzerako asmoa zelako, eta hirugarrena, berriz, inoren jabetza, guztiz arriskutsua.

● Lehen aukera hori lege onartua izan dadin zein baldintza bete behar izan dituzue?

—Baldintza bat bakarra duk gure kasuan, hau duk, lurren jabe izatea, 11.000 m.²-rena alegia. Hiru mila metro Danobat koperatibak eman zizkiguan dohan. Gai nontzeko zortzi mila metrook "opción de compra" delakoaz lortuaz zitiagu jadanik Udaletxean.

● Beraz, eginga zegoen?

—Bai, "husteria" bat falta... dirua alegia.

● Eta zenbat diru ba?

—Batzuek beste, Estatuak emango digun diru-laguntza kontutan hartuz gero, zortzi miloiaren faltan aurkitzen gaituk.

● Eta nondik lortzeko asmotan?

—Hau guzti hau guraso guztiekin batera erabaki genian. Zortzi miloi entzutean bat baino gehiago erabat txunditu zuan. Ezta txistik ere ez zuan entzun. Gero arnasa pittin bat hartu eta gero, zenbait formula asmatzeari ekin genioan.

● Eta asmatu?

—Bai, baita asmatu ere. Zenbait eztabaidaren ondoren erabaki genian ikastola ez dela gaur egun bertan dauden haurren gurasoena bakar bakarrik, herri guztia bera. Hau honela izanik ere, nola herria arazo honetaz arduratu? Kanpaina bat egitea pentsatu genian.

● Zer nolako kanpaina?

—Lehenik, herri zentsotik herri guztiko lau mila familia-buruen zerrenda lortu genian. Gero, familia bakoitzari ikastolarekiko dokumentazio osoa bidali genioan, bi hizkuntzatan, hiru sailetan banatuz:

1) Zortzi orrialdeko liburuxka bat, argazki eta guzti, ikastola sortu zenetik ipi-apa guztiak jakinaraziz. 2) Gutun bat, gure plangintza eta eskariaren arrazoiak azalduz. 3) Diru emaitzaren egitura, nor bere lanbide eta ogibidearen arabera baren batzuk agertuz, jakinarri gisa.

● Eta hori guzti hori zer modutan banatu duzue?

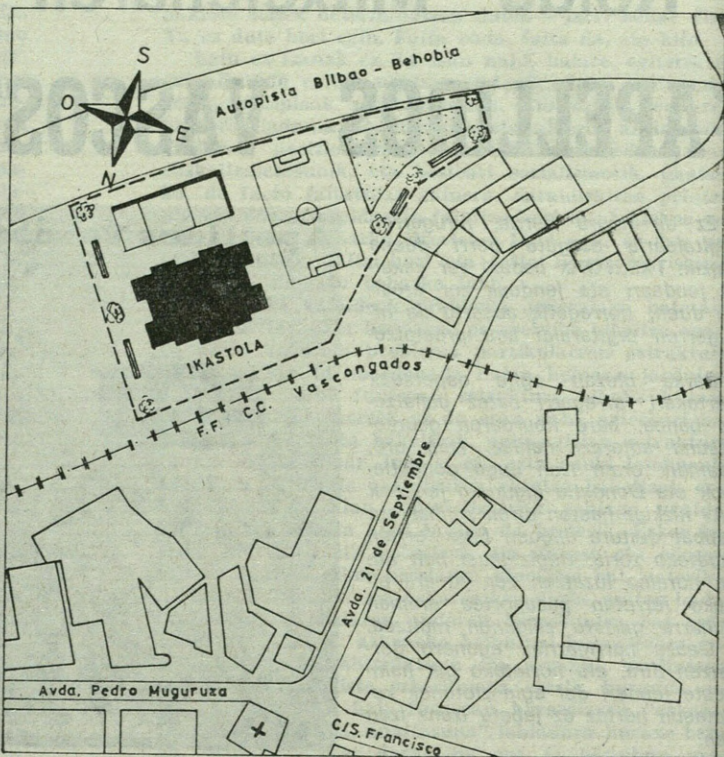
—Banatu kalez kale eta eskuz esku banatu diagu, edo hobeto esan banatu diate, gurasoak eurrak izan bait dira banatzaileak. Hain zuzen, txalotzekoa duk gurasoen portaera, guztiok —goiko eta beheko— inork

bazkari onaren zainpargarria
eta txarraren estalgarria

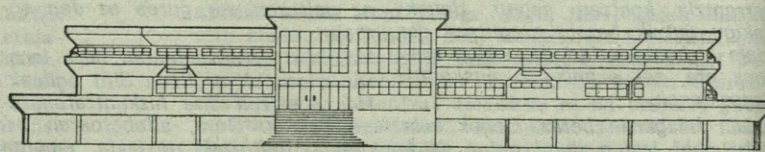
LA CASA
DEL CAFE

Juan Iriondo

San Marcial, 10. Urte, 413901

Ikastola non egingo den

Ikastetxe aurrekaldea

ere hutsik egin gabe, etxez etxe pertsonalki sobreak eramanez.

● Bueno, sobreak banaturik zeudek. Zer esango lieke orain elgoibartarrei?

—Esan baino, lau puntu gogorazi nahi nizkieke; hauek: 1) Heziketa eta Zientzia Ministeritzak, 1970ko Abenduaren 3an. E.G.B.ko irakaskintza emateko baimena eman zigula. 2) 1974-75eko. ikastaroan E.G.B.ko zortzi urteak emando direla. 3) 1973-74eko. ikastaroan, Estatuaren subentzioa dela eta, oso garrantzizko diru laguntza bat hartu dugula geure eginbeharrak aurrera eraman ahal izateko. 4) Laguntza eta baimen guztiek, IKASTETXE BERRIAREN ERAIKITZEARI BALDINTZAPETUEK AURKITZEN DIRELA.

● Demagun, alderantziz, jendeak diru hori ematen duela. Zer eskain diezaiokek ikastolak horren truke?

—Burutapen ugari egin zituzke

galdera horri erantzun nahiz. Alde batetik, irakaskintza problema konpondu xamarra geratzen duk Elgoibarren, eta bi hizkuntzako irakaskintza gainera. Bestalde, lur hoik erosit gero, Estatuak ikastetxea egin beharrean gelditzen duk, batzuek beste hogei miloi inguruko inbentario egingo dik Elgoibarren, bestela inolaz ere egingo ez zukeena. Inbentario horren jabe herria izango duk.

Horrez gainera, aukera hau galdetuz baldin badugu, ikastola bera ere galduko diagu, legalizaturik dugun ikastola bat, subentziorik dugun ikastola, seirehun haur dituan ikastola bat, azken hamabi urteotan urtez urte moldatzen ahalgindu garen ikastola gal zezakegu. bai eta, behar bada, behin betiko aukera galdu ere.

● Eta guk zer esan? Elgoibartarrek diate hitza!

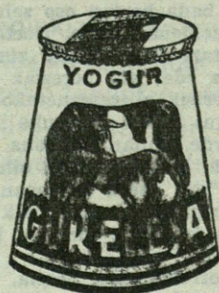
LUIS A. ARANBERRI

ATEA OPARIAK

GAI TA IRUDI POLITENAK

Victor Pradera, 2
(Esquina Zubieta)

DONOSTI

YOGUR

GURELESA

GOGOZKOENA

ELIZAREN BERRI

«FRANTZIAKO KRISTAUTASUNA
(ETA BESTE TOKI ASKOTAKOA)
KRITIKATUZ»

Hirugarren munduko gotzaiak ditugu, orain goan, kritikalarri.

Bata, on Antonio Baptista Fragoso, Crateusko (Brasilgo ipar ekialdean) gotzaia: «Uste dut, Frantziako Elizak, nola ofizial mailakoak, hala guztiak ere, ezagutza aski eskaxa duela Hirugarren Munduaz; begirale bezala «lagundu» nahi lioke; ez du sensibilitaterik, batere zuzentasunak eskatzen dituen mentalitate eta egiturei buruzko aldakuntzez ez dator bat gurekin, ez eta batera ere, zuzentasunaren eta liberazioaren alde darabagun borrokan; ez da jabetu oraino liberazioaz egiten ari garen gogoeta-teologiaren entseguaz».

Enrique Ibarra, Paraguay-en, Desarroilo oso eta baterakoaren Institutoaren zuzendaria ere, aski kexu ageri da. Ezin aldatu dut hona gizon honen bizpahiru lerro besterik: «Hego Ameriketa eta, bereziki, Paraguay-ri buruz, gehienetan entzun eta ikusi izan den hitzontzikeriaz aparte, ezin esaten ahal da Frantziak eginahal nabarmenik egin duenik».

Eta Hué-ko (Vietnam) artzapezpiku, Nguyen Kim Dien-en aitortpena ez da batere goxoagoa: «Frantziako Eliza ez da gehiegi arduratzen erreallitate sozial, ekonomiko eta politikoen berri zuzenean eta egiaz ateratzen...»

Hirugarren munduan bada frantsesik asko (kristau ala ez, ezin jakin), askatzaile baino gehiago aprobetxatzaile dena».

Gure aldetik. Esan beharrik ez hirugarren mundu mota asko dela. Zerrenda ofizialetan, hobeto esan, erdi-ofizialetan ematen diren paraje horiek baino gehiago direla. Politika, ekonomia, gizartea, hezketa mailako zapalketak elkarrekin konbinaturik ateratzen diren konbinazio guztiak har daitezke hirugarren mundutzat.

Eta hor ikusi beharko nola aplikatu kritika horiek toki bakoitzean, eta lehenengo, tokian bertako kristauei aplikatuz: zuzentasunaren alde mentalitatea eta egiturak aldatzeaz den kontzientzia, zuzentasun eta liberazioaren aldeko borroka, liberazioaren telogiaz den ardura, hitzontzikeria ala zinezko ekintza, erreallitatea zuztarretik eza-gutzeako ahalegina, askatzaile ala aprobetxategi izatea...

GAZTETXOEN SEXU
HEZKETA BILBON

«Vida Nueva»n (918, 2-2-74, 3(175)orrian) karta bat irakurri dut, Bilboko ezkon-bikote batek izenpetua.

14-15 urteko neskatxei (5. eta 6. batxilleratu-koei) sexu hezketa «hastapenaz» (inondik ere Bilboko neskatilak atzera samar datozenak bide dira, 14-15 urtetan hastapenetan egoteko) mintzatu zaizkie ikastetxean (monjen ikastetxean gero).

Eta umeketa edo prokreazioaz («hastapenetik azkenerraino») mintzatu zaizkie, ernalberatasunaren haroez, metodo antikonzeptiboez eta «esatera ausarten ez garen beste mila zehaztapenez» (dio bikote larrituak).

Kexu da bikote gizagajoa, eta gurasoei seme-alaben hezketan zor zaien eskubidea ez dela errespetatu diote.

Inondik ere, bikote horren arauera, gurasoek eskubide absolutuak bide dituzte seme-alaben gain, (gure gaztaroan, zenbait zibilizazio zaharretan gurasoek (aitak) seme-alaben gain halamoduzko eskubidea zutela erakutsi ziguten) seme-alabei beren bizitzako prolesei buruz zor zaien informazioa ukatzeraino. (Egun hauetan, guraso batetaz eta seme batetaz kontatzen zidatena datorkit problema horren argitzaile; semea 20 urtekoa; ez du estudiatu nahi; aitari ez zaio ongi iruditzen; halere, «estudiatu nahi ez baduk, hola lanera», esaten dio; eta semeak: «ez»; «e?»; aita haserre bizian jartzen da; eta semeak: «zuk nere gain, 21 urte arte duzu eskubidea, eta ordurarte, etxea eta jana emateko obligazioa». Betikoa: eskubideak zaitzen gara gu iaioak, baina obligaziorik ez).

Seme horren antzera guraso zenbait, Bilboko horiek bezalakoak: alderantziz, Geuretzat eskubideak bakarrik, obligaziorik ez. Bikaina kontua.

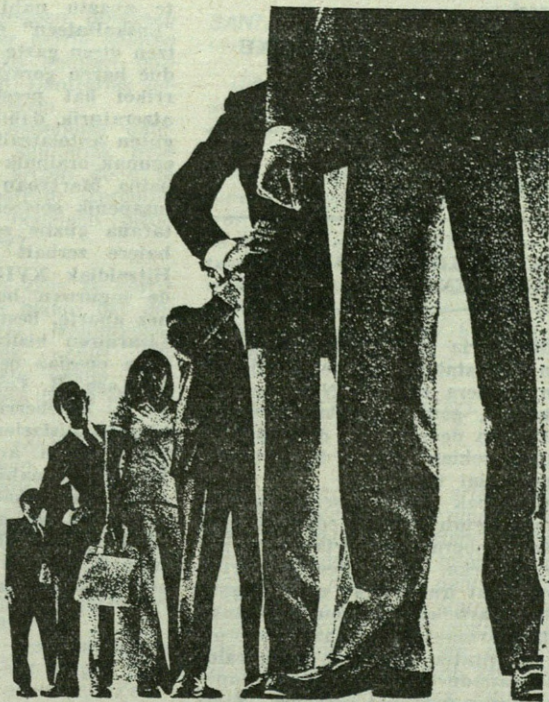
Ala, 14-15 urtetako neskatxak, Bilbon, ez dira aipatu diren puntu horien eske edo bila ari. Gaztegori nola erantzun kezkatutik ikusi dugu ama bat baino gehiago.

ELIZAREN DOGMAKERIAZ

«Présence et Dialogue», Parisko diozesia arteko aldizkari ofiziala da.

Bere iritzia eskatu dio «Temps Modernes» delako aldizkariaren zuzendari, Francis Jeanson-i.

«Ene kritika kristauei, hau litzateke, dio: beren fedearen alderdirik onena haintzat ez hartzea. Aldiz, fedea kristauek, uste (croyance) bat bezala hartzen dute, hots, garantia bat bezala, baidura, aseguero bat bezala.

Hirugarren mundu mota asko da...

Elizari kritika hau dagiot: bere baitan duen Hitzaren lain ez izatea. Hitz horrek zentzu bat du: bizi, besteekin izan, norabait joan... Elizaren dogmatismoa beldurraren erreakzioa da. Bota beza beldur hori! Zer du galtzekorik? Beldur bakarra, hitza esatera ez iristekoa behar luke. Bi mila urtedanik, aukera berri bat du lehenengoaz».

Eta beste galdera horri honela erantzun dio: «Onartzen ahal duzu Eliza prolema sozial eta politikoa nahas dadin?».

«Ez da hori uztartu ezina. Baina ez da funtsezkoa ere. Zerbait gehiago behar du bere burua baiesteko: bereziki berea duen egitekoa. Politika mailan egin dezakeenak ez dezake ase gizonarengan den funtsezkoena. Ezkerreko izatea ez daiteke aski izan».

MARXISTA PENTSAERA ASTEA

Bégles-en ospatu da, Bordelen, urtarilaren 24-27etan. Izenpurutzat, «komunistak eta kristauak» zuen.

Besterik ezinean, dokumentazio faltaz alegia, elkarrizketa honetan atera den zenbait aitorten agertuko dut, soil-soilik.

Alain Aecardo-k, komunistak, honela dio: «Ez dakit Jainkoa gizonaren beharrene ote den ala ez, ez eta gizona Jainkoaren beharrene ote den ala ez ere; dakidana, guk, komunistok, kristauen beharrene garena, eta orobat alderantziz ere».

Eta Albert Gaillard-ek, Frantziako Eliza reformaturako, honela dio: «Teologo serio eta pentsatzen duen kristau gutxi izango da Jainkoa izaki pertsonal bat, adimenduz eta borondatez hornitua, dela esan dezakeenik. Beste mundua ez ote da alibi (engainabide) kontsolagarri bat, larriari ihes egiteko bide bat...? Betiko bizitza oraingo bizitzaren kalitate modu bat da... Kristau ateok ez dute moztzen fedearen muina. Fedea ez da, ez filosofia bat, ez eta teismoa, Jesus zoro-ki hautatzea da; antzinatoko jainko guztien aurka jaiki zena, eta historiari eta gizon-emakumeen erlazioei erabateko zentzua eman dien Jesus hautatzea».

Azkenik, Claude Geffré txomindarra. Gaur eguneko mundu ikuskera, humanismo bezala jotzen du, «bare-bare erlijio gabe» dena. Ez da lehengo bezala, errea. Nihilismoa litzateke humanismo ateo baina gehiago. Halere, paganismo kutsuko erlijioak asko nabari dela, dio, gaur egun, han eta hemen. Eta baieztapen hau egiten du: eskakizun moralen bat lukeen ateismoa hobeago litzatekeela kristau federako bide bezala, paganismo kutsuko erlijioak horiek baino.

Eta kristauon Jainkoari buruz, honela dio: «Jesus kristoren Jainkoa ez da gure ametsen objektibazioa, eskakizun berri bat baino; ez da esplikatuzio bat, esplikatuzio ezinezko presentzia baino».

Eta marxismoari buruz aritu beharrik arrisku hau dakarkeela dio: teologiaren orde antropologia bat ematea: «Gizona ez da ogi hutsez bizi, ez daiteke izaki premiadun bezala bakarrik defini, baizik gogoz beterik izaki bezala eta bere gogoen gaindikatze bezala».

Eta amaitzeko, kristau eta marxisten arteko eztabaida edo elkarrizketan erdipuntu bezala zera ematen du: «gizonari buruzko grina». Ateok eta kristauek hau behar luketeko kontuan hartu: gure zibilizazioaren frakaso, eta batera behar dute jokatu «giza zientzien aitzia-humanismoaren aurka, eta humanismoaren ikusmolde iraultzaileari eragin».

AMUNSA

Nazareteko Jesusek on Kosmeri

Kaixo Kosme:

Nazareteko Jesus nauk, Kosme. Kartatxo batekin natorkik. Badiat iri zerbait esateko eta kartaz esan bear. Irekin ez zegok txanda arrapatzerik. Bla, bla, bla eten gabeko itz jarioan ariko aiz eta aspertzen aizenean, ospa Elizatik eta kito. Irea, Nik, nai eta nai ez, entzun bear; baiña ik, ne-rea? Alaxe uste diat. Ire otoiña xelebrea, bakar izketa duk. Ik, nai dituanak neri esan eta ik neretik ezer ez entzun. Buruz zekizkiat ire erretolikak: pakea, euskaldunek elkar konpreni ezina, Euskal Erriaren egoera tristea, Elizaren estuasun eta larritasunak. Gaur ordea, alferrik abil; ireak eta bost entzun bearrean aiz eta orregatik doakik kartatxo au.

Aspaldi onetan, Kosme, ire berriretak oso lotsagabe zaizkidak: Sinis-mena galtzen ari dala; Elizan, guzia illun ikusten dela; Ogeigarren giza-diko erara ezin dezutela Eliza antola, lurreko Agintari eta Aundiki aberatsekin ezin dezutela zuen arremen aunditxoegiak puskatu, Erria lur jota, zuzentasun eta askatasunik gabe dagoela... Eta antziñako Profetan antzera gogorki erasotzen didak: «Lotan jarrai bear al dezu»? Berdin al zaizu gu galduta ere? «Esna zaitez, beindik, ordua dezuta»: «Salba gaitzatzu». Ire lotsagabekeria ez duk orretan amaitu; nere Aitari ere eraso diok eta gurutzean, azkenetan baongo bezala, nere gurutzeko itzak esaten ausartu aiz: «AITA, AITA, ZERGATIK UTZI ETA DESAMPARA NAZU?»

I, Kosme, argia aiz eta Eliza salbatu eta mundu zuzenago bat egiteko, zer bear deuen ere badakik. PROFETAK; Profetak bear omen dituzue; Profetak, Agintarien zuzengabekeriak salatze; Profetak, aundikiaren geigizko aberastasun aundiuste eta nagusikeriak uxazteko. Bibote eta bizarrak dituzten Profetak. Bide bazterrean beartsu eta zapalduen alde odola ixuritzeko prest dauden Profetak; kartzeletan usteldu arte iraungo duten Profetak; ZESAR'en aurrean, Erriaren alde biziki eta dardarrik gabe jokatuko duten Profetak.

Bapo, Kosme, ez aiz i, makala eskatzerakoan. Baiña bibotedun Profeta bikain ori izan nai dek euk? Profetismo ori arrisku aundiko gauza duk gero! Ire gainetik ikusi nai dituk Profeta aundi bihurturik gizar-zen artean. Bizardun Gotzai Profetak nai dituzue. Sekularrak ere ordea zuen begira zeudek: aiek ziotek: Zergatik isillik Apaizak? Zerdalata, ez dituzte, begien aurrean ikusten ditugun ainbat zapalketa salatzen? Nere baitan pentsatzen diat. Apaiz kutsuko Eliza zokoratu eta Jainko Erriare-na bear dela, esaten ez da ba gaurko egunean? Eliz erantzukizunak. kristau guzienak dirala? Kristau sekularrek Gotzai eta Apaizekin Eliza osatu, Eliz konpromisoetan biziki sartu bear dutela? Denek bear dutela gizar-zen Profeta izan? Ene Kosme, Eliz barnean bizi zeraten ainbat kristauk, Ebanjelio itz au jaso dezutela esango nitek; «Jesus autem tacebat». Jesus isillik zegoen; burnizko serraillaz itxiak dituzue aok itzein bear dan garaian. Profeta bokazio aundirik ez diat zuen artean ikusten.

Beste zerbait ere esan bear diat: nerekin lotsagabea aspaldi xamarretik aiz. Noizbeinka Aita Jaungoikoari ere kontuak eskatzen dizkiok. Baiña azken garai aietan, Espiritu Santu bera ere ez duk pakean uzten: «Noiz arte zure argirik gabe egon bear dute gure Teologo jakintsuak? Liburu Santu eta Ebanjelioari buruz guk ikasitakoak, ez du balio. Nola konprenitu bear dugu, gaur egunean Ebanjelioaren esan-naia? Ebanjelioan zer da Jainko Itza? Zer itz Gizonarenak? Ebanjelio esan askok zer interpretazio du? Jainko itza dakarten Liburu aietan ere illunpea bear ote dugu? Nun da Espiritu Santua? Jakintsuen bitartez, ez ote gaitu argitu bear Espirituak, Jainko erri geran kristauok?»

Ta, i, Kosme, txapela kaskoan deala, ire buru soilla ez oztutze, Eliz barnean, goruntz-beeruntz abil askotan kantari Espiritu Santuari oiuka: Veni Sancte Spiritus... Zatoz Espiritu Donea... Une oietan, Zirkoko ez-lea dirudik Espiritu Santua menderatu eta ire esanetara erakartzeko.

Ongi zegok, Kosme, Ebanjelioa ikasteari saiaketak egitea; Noizkoa den, Nork idatzia... Norena idazkera? Zer Jainko Itza eta zer gizonare-na, eta abar. Baiña nere Ebanjelioaren mami eta muñaz jabetzeko ez duk Espiritu Santuaren aparteko argi bearrik. Ez duk aski jakitea, ukullun jaio, etxe gabe azken urteetan bizi eta billutsik gurutzean il nitzala? Ez ote dakik nere burua etzateko arri zabal baten jabe ere ez nintzala? Gaixoen artean eta erri soillaren erdian nuela nere poz eta atsegina? Nere billa arrizko Elizara etortzen aiz. Ongi egiten duk; baiña kontuz, burgesek beste ifiun ez nautek arkitzen. Elizan bakarrik negok aientzat. Ebanjelioa bizi nai baduk, gizonen artean arkituko nauk; ez elizan bakarrik. Gerla galdutakoekin, presondegiatan daudenekin, zigortu eta erosatuekin negok ni. Aietako edonor nauk. Zergatik ez ator Chile, Brasil, Mozambike, Angolara? Zergatik ez diat ire bisita jasotzen Afrika edo Indian? Urte aietan, zapalduta, txirtxillatuta gosez lur jota dauden lurralde aietan diat nere aterpe eta bizi leku. —Urrutitxo daudela? Urteetan ere aurrera oala? Begira ezaiok ire Erriari; ire errian ere egon bearra zenkeat. Or ere ez dituk intziri eta larritasun paltik arkituko: etxe asko semerik gabe; auek illunpean, erbestean... Ez duk asko ibilli bearrik; negar zotifia dagoen lekura ator eta antxe arkituko nauk. Gaxorik agoela? Negar tokiak biotzarentzat kalteko zaizkiala? Kosme, Kosme, Profeta aundia aiz arrizko Elizan nerekin bakarrik agoe-nean. Ordun ezzerren arriskurik ez baituk. Negararen erdian, aragizko gizonen artean, Profeta izateak, arrisku anitz zeramak; kalteko zaik biotzarentzat.

Kosme, Kosme, Ire gaitzari mamia ateratzen ongi dakik. Aitzeki maitzki iruzur ni egin nafean abil, alproja aundi ori. Ala ta guztiz ere maitte aut, Kosme, eta nola ala salbatu bearko aut; nere aurreko Dabidek zioen bezala: «Gizon eta astoak salbatuko dituzu, Jauna». «Eta»ori alferrikoa duk; beste era onetan obeto zegok: «Gizon-astoak ere salbatu bearko dizkiat, Kosme». Obe; Onela argiagoko agertuko duk gizon-astotxo-enganako duten erruki bizia.

Agur, Kosme. Ire biarko bla, bla, bla, arte.

NAZARETEKO JESUS

Oarra: Gaxotu zanetik, rejimen zorrotza eraman bearra dauka. On Kosmek. Ia beti zintzo jotatzen du. Leengo orretan, adiskide baten eztaik ziralata, bere pekatutxoak, bi ondoren ekarri zizkion: Ametsaketa Jesu-sen kartatxo eta izerdi patsa beldurgarria.

AROSTEGITAR JOK.

MITXELENA

ORDULARI ETA BITXITEGIA

Dei honi jarraituz bazatoz zure erlojua KANARIAS b'rtan baiño merkeago erosiko duzu

Matxin Arzu, 1

ONDARRABI

baztan

ARTALDEAK

Nafarroako kazeta batetik hartutako nekazalo berriak agertu nai nituzke gure eskualdeko artzainen gora-berak aipatuaz.

Azkenengo urteotan nabari omen da artaldeak beiti doazila, gutituz urtetik urtera. 1965-ko urtean Nafarroan bai omen ziren 625.000 ardi eta oraii 1973-ko urte hortan 550.000 bertzerik ez. Hoietatik lauetatik hiru "latxa" deitzen den arrazako ardietatik, gure eskualdeko ardi klasea. Hor ageri da artaldeak zer gainberaladia egin duten, baina ez ordea ardiek guti ematen dutelakotz, artzain exkaxia delakotz baizik. Gaurko egunean gazte gehienak ez dute sakrifizioa maite eta hoiek ez dute beti ardien gibeletik ibili nai eta hortan dugu gaitzik aundienetakoa. Baina bertzelalde etx. aunitzek diotenez eta bistan dagona gainera, gure mendiek gero ta zikinago doazi, denak ote da sasiz estaliak eta dena artaldean kaltetan. Ganaduzaleek behar lukete bazka lekuak garbi eta aietasun gehiago artaldeak eta aziendak ugaritu daitezen. Baztan alde hortan baditugu ba mendi ederrak eta merexi dutenak ongi zaintzea. Erran dugu artaldeak gutitu direla baina bertzelalde oraiako ardia hobe da, gure alderdiko ardia azkartu da eta lenago baino gehiago ematen du eta kasu eginez gero ganaduzaleen etorkizun aberatsenakotz bat da. Ardi "latxa" hau Nafarroako ipar aldean kokaturik dago, hasi Luzaide-tik, Orbaizeta, Ostiz, Irurzun eta Urbasa, leku hauek guztiak muga diralarik, barnean sartzen diren lurralde guzietan. Gure ardi hau zalla dela eztago dudarik, beti mendian, euria, elurra, izotzak eta ekaiztiak yasanez arraza zaildu bait-da. Dakitenek diote eta ez da gezurra izanen, ardi "latxa" hau muduko hoberenetakoa dela esnea emateko eta hortaz Diputazioneak zaletasun aundiarekin hartu du ardi hoken azkuntza, artzainei behar duen laguntza emanez. Gaurko egunean gure artzainek beren arditegiak ongi zaintzen dituzte oraiako aurrepenaz baliaturik, garbitasuna, mantene, albaitearen laguntza eta behar diren guztiak hartuz. Hoiek guzkie hola baina garbi ageri da ardieri yarraikitzen direnak zaletasun aundia behar dutela izan, maite dituenak ez du artaldeak aisa afiziona guzien gainetik. Ardiek utziko, ezta saldu ere naiz ta ardiengatik sos aunitz ematen baldin badute ere. Baztanen badugu exemplu bat. Baztandar artzain bateri bere artaldeko ardi multzu baten-gatik agindu omen zioten 4.000 peza ardi bakotxarendako, erostunak nai zituenak berexita, baina gure artzain zintzoak ez omen zituen saldu. Bere biziaren urte hobere-nak artaldea ondu beharrez igarota eta urte hoietako lan on guzia gisa hortan ondaztea ez omen da artzain onaren jokabidea.

Diputazioneke Nekazalago Zuzendaritzak arreta aundiarekin berexiten ditu "latxa" arrazako ahariak eta hoietatik banatzen ditu artzainen artean. Lan hortan 1969ko urtean hasi ziren orduan 27 buru banatu zituztelarik eta orai joan berria den urte hortan 139 ahari banatu omen dituzte nafar artzainen artean.

Diputazioneke Nekazalago Zuzendaritzak horrek bide onetik darama ere esnearen neurketa eta lantegi hortan 1967-ko urtean hasi omen ziren orduan 400 ardi aztertu zituztela. Aurtan 20 artalde aztertu dituzte 1.200 ardien esnea neurturik. Ardiek esne ona eman de zuten lehenik yatera ongi ematea, hori lenbizikoa. Pentsu onakin mantendu eta ongi zaindu, batez ere erdi baino ilabete batez lenagotik, Ardia ongi zaintzea garrantzi aundiakoa dela eztago dudarik, garbitasuna eta azkuntza ona gaitzak lotu ez daitezen eta ardiek beti osasun onarekin egon daitezzen.

Orai berriki egin omen dute ardi "latxa" esnedunen Sariketa bat eta bai omen dira artzainak beren artaldetik eta 200 egunez banazbertze ardi bakoitxatik 225 litro esne atera dituztela. Ikusten dugu-nez gure eskualdeko ardia aintzina doa eta ematen du baina zen baitzuk diote ez dela aski lan aunitz egitea, arabera hortan ere irabazbideak behar direla aunditu eta be-

har litzakela probetxu hori industria bideetan zuzendu.

Urtearen azkenengo egun hoietan ere hemengo artzainek bilgura batzuk eginak omen dituzte eta badirudi berri onak dituztela, aurtan esnearen prezioa iganen dela eta behar bada litroak 20 pezeraino egingen duela.

Artzainen egoeraz aunitz poztutzen gara eta suete on bat izan dezatela dena merexi dute ta. Esne onakin gasna onak eta hoiek badute arrakasta.

M. IZETA

ondarru

LLAMERAKO BANKUK

Nik izer txarrik pentsau barik, zera, llerako banku barrikak udabarrizan edo ipintekuk ziriala esan neban aurtan batin. Eta ni gaxo egon nazen bittartin ipini egin dabez. Eta, egixe esan, banku ederrak ipini be. Baiña, lengun, andra bat urreran gatan esanez. Ia enittuzan banku barrikak ikusi. Eta oin iezeaittik eneban periorikun esaten. Ala beti puntak artzen ibilli bear neban.

Eztait nundik, baiñe nire aitia enterau zan andra arek ze esan eustan, eta Baietz, erantzun biar neutzala, enterau nitxala, eta zapatu gabin ederto bedinkau zittue-la be baietz, txixe zarra-zarra eind-de, urrengo egunik gixonak jarri izendako modun. Ainbeste ardura-ten badabe llerako bankuk, gabetako bedeinkatzallik zaintzi obeto eingo leukiela.

BENTANETAKO ZAPIXEK

Mundu guztin ezagunaktiz Ondarruko bentanetako zapikek, "Zubi-zarra" baizen ezagunak izan be, asteun, domeka eta jai andi izan, beti bentana guztiz erropara garbitu barrixez ixegitta egoten dizelako. Ixan be, Ondarruko emakumiok, ni neu be bai, naita gasti izan, amar atzamarrak sano daukaguzan bitartin, gure etxitan ezta kaka aneoten di gure etxik. Eta etxik lez, dirik ixango. Lurretikpe jateko lez erropara eta gaitzietzekuk. Kanpotatik etorten din jentik be, ederto aittortu izan dabe: Ondarruko etxitan eta ostantzeko garbitasuneitan be, ba dakigula Ondarruko andrak benetako andrak ixaten. Eta oin barriz, periorikun esan dituztenak esan? Zelan laga dautse periorista ari baketan? Ondarruko androk, zelan laga gaitue mundu guztin aurrin?

Baiñe ezta izer pasa. Eta nire aittak aumeri bota eutsan lez, odollik eztaukagulako de guzti. Danok kalea urten bagundun, alkar artuta, errespetu sartuko geuntzala periorista zorrituari.

Ixan be, a esango eban ba gixonak?

ONDARRUKO PORTU

Takin, takin, gixonak ittota edo galduta datoz arrastreko barkuk. Eta eztozu millagro andixe ori gertati. Arrastrako barku asko diz eta askotatik olakuk pasati eztozu millagru. Baiñe, zebait gexa ein biarra be badaola.

Aittak etxin esan eban lez, lengun be, ixex-ixex, pasateku pasa eizan. Itxasu txarra ei egoan, eta talaxeruk argi gorrixex bixtu ei eban barku barran sartzera eyoala, eta barkuai, makiña geldiu atras emon eran eta an ei ziren kontuk! Barku, maniobra baik eta gixonak estu, nox atxera olatuk erungo.

Ondarruko barran, txarto eongo alitxateke, olango itxaso andixetako, batez be, "socorrismo" edo olakuk erabilten daben motortxu bat? Pasauta gero niar eittik ze bailixa dau?

Leno, bazin baitta molla gane-tan, tokixan tokixan, salbabira batzuk. Eta oin nun diz ba? Batpe ezta ikusten.

PALEMETRU BARRIXE

Lenak ezti ize. Saldupeko pobailleko kanpu palemetru biurtu ei de. Itargi osu eo erdixe eo bazeza, pobailleko kanpuk martaten ei dau. Itargi andixetan, kanpu gogorai-

ño beten ei de itxasuko urez. Eta itargi erdixe danik, erdiraño, eta bapasa danin, barriz, bapez. Ori de ori adelantu! Laster Norteamerikanuk Aurrerako pubolistak kotratuak eituez itargire juteko.

Ixan be, olango rellaziñoiak itargiz dakarrezenak, eztabe gitxia merezi.

MIRENTXU

azpeitia

ESKUSTAKO ZELAIAREN HONDAMENA

Mingarria eta penagarria benetan Eskustako zelai berde ederraren amaiera tamala! Nork pentsatuko du, gaur ipini berria duten "Estación de servicios de Azpeitia" dagon tokian; garai batetan genuen zelai belartsua?

Gurasoak beren seme-alabekin jaiarretetan patxada ederrean egoteko, denbora-pasa bertan goxo goxo ibiltzeko, haize freskoa hartuz liburu bat irakurtzeko etab... egontoki apartekoak genuen Eskustako zelai xarmanta. Hormaz itxirik alde guztitatik, sarreran, asto, zaldi edo ganadurik sar ez zedin oinpeko burdin-sare bat zedukan. Zelai ertzean alde bitatik, neurri neurri zetoztzian zuhaitz ilerak eta erdian ur garbi freskoa zerion iturri dotore bat. Eserleku bikainak sarri neska-mutil enamoratuak amultsuku egon zitezen eta zelaiondoan San Jose arotzari eskainitako santutxu polit bat aurrean gurutze bat eta bost indigaztina hostotsuk itzal eta babes emanaz; erromesak usu bertaratzen ziren limosna emanaz oitotz egitera.

Gaurko Eskusta lehenaren ukamen da, usaia eta kolorea galdu dituen lore zimeldua, erroak ebaki dizkioten arbola idortua. Zelaian sarreran kamingarbitzaileen tresnak gordetzeko blokeko txabola itsusi bat dago. Herriari amaika on egin zion iturria, harlanduz apaindua, gaur galdurik dugu. Santutxuaren ataria maiz egoten da kamioi eta egurrez estalirik, eta santutxua bera istilak erabat zartaturik daduka! Gaurko Eskustan hirurogei zuhaitz bakarrik gelditu da zutik. Berauek ez dakigu noiz arte.

Eskustaren hondamena ez da atzo goizekoa, azpeitiarrok aspalditxotik ukatu genion bere edertasuna. Iazko urtean bete ziren hogei urte luze uholde negargarri hura ezagutu genduenetik. Aipaturiko uholde hark, arras zikindu zuen Eskusta, hibaiaren ertz ertzean baitago, baina azpeitiarrok txukundu ez baino lehenaz gain kaletako zabon eta hondakin guztien ontzi bihurtu genuen. Duela hamar urte inguru, gasolin-serbitzu bat eraiki zuten zelaian erdi erdian. Gas-lintoki hau, hamar urteotan alferrik egondu ondoren, egunotan ireki zorian dago.

Azpeitiko herriak bi toki berezi zituen. Nork ez ditu gogoratzen Loiolalde bikaina eta eskustako zelai patxadatsua, San Pedroz herri-erromeri alaiz azpeitiar guztiak Ez daduka izkutatzetik ez, Azbiltzen zituen paraje maitagarria? peitiak ez dio Eskustari ezertan lagundu, eta galdu dugu herriak zedukan lekurik ederrena.

Gasolinera bikain batek falta egingo zukeen herrian; ez goaz honen aurka. Baina merezi ote zuen gaurregungo hirigintza satsu higuinagari honek sortu digun itomenez aska gintezen, herriak zuen zelai belartsurik ederrena deuseztatzea? Ez ote zegoen beste tokirik?

XABIER LIZARDIREN OMENEZ

Zarauzko neska-mutik gazteak gogoz ari dira Xabier Lizardi poeta gogoangarriari omen bikain bat prestatzen. Egunotan, antolatzaile jator batekin solasteko parada ukan dugu, Marije neskato urdu-riarekin hain zuzen.

Irakurleak dakikeenez, oraingoz behintzat, Zarauzko herriak ez du gauza asko egin ahal izan gure olerkari trebearen gorazarrez. Ordea, "Luis de Iriondo" erdal berri emaleak zioenez, Udaletxearen erabikiz, Etiopiako Bikila laisterkariari kale-izen bat eskainiko zaio. Baina Lizardiri ez bide zaio zor gisa be-

tsa badeza ere, ez digu batere tri-reko ohorerik! Inork besterik pen-pako minik egiten Bikilari izen bat guke, Zarauzko herriari Bikila bai-eskaintzeak, are gutxiago egingo lino itsatsia bizi izan zen Pas-cual Madoz-i irudi bat eraikitzeak. Zorionetan zarauztar guztiek ez dute ahaztu nahi Lizardi haundia. "Euskalzaleen" elkartera ingururatzan diren gazte kementsuek dihardue haren gorazarrez omenaldi herriko bat prestatzen. Pittin bat atzeraturik dabilzala aitortzen ziguten antolatzaileek. Omenaldirako egunak oraindik ez dituzte mugatu baina Martxoan izango da inongo luzapenik sortzen ez bazaiote. Egitaraua guztiz zehazteke dadukate, halere zerbait aurreratu ziguten. Hitzaldiak XVIII-XIXgarren mende inguruan hornitu dituzte. Honez aparte, beste bi hitzaldi: bata Lizardiren bizitzaz eta hark egin zuen poesiaz bestea. J. S. Martin, M. Lasa, K. Larrañaga, P. Montoya, L. Etxeberria etab, aipatu zizkiguten hizlarien zerrendan. Lizardiren olerki argitara gabeak ere imprimatu nahi dituzte omenaldirako eta bukaeran mahai-inguru sakon bat lan guztien bildupen gisa. Benjondizuela zarauztarrok, arnasarik badugu hor izango gaituzue egun hoietan!

ANATSAN

beasain

JUAN BOSCO SANTUAREN EGUNA

Santu hau, Langintza Irakaskintzan patroik delarik, Goierriko Langintza Ikastetxeak ere, alaikiro ospatu zuen Urtarrilaren 31garrena, eta jarraipen bezala edo... Otsailaren 1a ere bai. Ospakizunean, ez zen faltatu, txirrindulari, laisterkari, haizkolari, motorista, pelotari, altxor-biltzaile eta abarren jokorik. Ezta jaialdi, zine eta gainontzekorik. Abeslari politikak, dantzariak, bertsolariak nahiz kitarra joleak. Ongi ospatua dute beraz aurtan Ikastetxe horretan egun pare hori eta esan beharrik ere ez, aipaturiko egitaraua ikasleek bete zutela eta heurak esku hartu oso-osorik. Ospakizun bakar bat izan zen ikasleek egitarauaren jarri arren ospatu ez zena, hots, Meza. Izan ere, hori ez baitzegoen ikasle soilen esku bakarrik...

SANTA AGEDA ETA SAN MARTIN

Aurtengoak ere ospatuak dira noski. Lehenik, Martin Loinaz Amunabarrok santuaren bederatzirrena ospatu da bi parroketan. Igandean (hilak 3) "ciclo-cross" lehiaketa. Astelehenez, Santa Agedari buruzko bertsoak abastera irten zen gazte sail bat. Asteartean Meza Nagusia eta ahal zuenak jai. Nahiz bezperan nola egunez, afari oparoak eta oturuntza handiak herriko jatetxe eta elkarte txokotan. Dantza-lekuak gainezka. Hala ere, kalean jai usain gutxi...

MATXINBENTAKO JAIK

Beasain eta Azpeitiak muga duten gunean dugu hauz hau, baina badirudi, Beasaini lotuago dagoela zenbait ospakizunetan (Udaletxeari dagokionez ere bai), nahiz eta beren bizitzan uraren bidea jarraiki, Nuarbe eta Urrestilaz batera Azpeitiarantz gehiago bildu.

Horrela bada, beren jai nagusiak Otsailaren 5ean ospatzen dituztelarik, matxinbentatarrek Martin Loinaz santuaren ohoretan dihardute beren jai horietan, beraz honetan, edozein beheko beasaindar bezain jator edo jatorrago dira. Ez dut aurtengo jai egitarauaren berririk, baina Beasaingo Udaletxeko Txistulari Taldea han izana da jaiak alaitze aldera. Beranduago bederik, ongi igaroak izatea opa dizuet matxinbentatarroik.

Egia esan, ahaztuxeei eduki ohi ditugu Beasainen matxinbentatarrak; ballara banaketakez du barkatzen nonbait! Gehiago oroitu ahal gara hemendik aurrera.

ZINEGOTZI EDO KONTZEJALAK

Otsailaren 3an aldatu dira baita herriko zinegotzi edo kontzejalak

ere. Oraingoan gainera, herria 10.000 biztanlez goitik delakoz, Alkatea eta hamaika zinegotzi edo kontzejal ditugu. Lehen zirenetatik, behar zuten denbora bete ez dutelako geldituak bi ditugu: Gregorio Gómez Rebollar eta Raimundo Gamio Unzueta. Beste bi berriz lehengo denbora ahitua zutenak baina berriz sartu direnak, hots: Jose M.ª González de Galdeano eta Miguel Alvarez Rodríguez. Orain sarturiko berriak berriz, honoko auek dira: Angel Ventureira Busto, Eduardo Lasheras Carrión, José M.ª Saldaña Agirre, Jose Manuel Alonso Martínez, Jose Luis Ibasate Lopez de Arregi, Bitor Argiñano Yabar eta Julio Herrera Vilumbrales. Alkate, lehenak jarraitzen du, hots, Luis M.ª Unzueta Herrera-k.

Asmatuko ahal dute behintzat herriaren arazoak konpontzen, arazorik ez da falta ta.

URA

Negua izan arren, Urtarrilean ere ur-kentzerik izan dugu gauzez. Loiaz gaineke zelaian depositu itxurako zerbait ari dira egiten eta Gudarreta hauzoaren garako aldetik hodi edo tubo zuloak eginak direla dirudi. Laster helduko ahal dira Makinaetxeako urak ere! Denen beharra dugu!

MURUMENDI

Irakurleak

Mintzo

S. MENDIBURU DELA TA

Bihoa ohar hau literatura arloan aditu eta jakitunentzat, edo nolabait zaletuenentzat, ea handik hemendik argitzen den arazotxo hau.

Lehenago batez aukritu nuen liburu arrunt itxurako batek dudatan jarri nau. Erlinjozko liburu gehienak bezalako formatu txiki azal batzueko da, eta 132 orrialde ditu.

S. Mendiburu jartzen du egiletzat, eta S. Frantzisko Xabierren bederatzirrenez ari zaigu. Orain bi mende bizi izan zen idazle honen bizpahiru obra arras ezagunetatik apartekoa, alegia. Behintzat literaturazko saio edo historia liburuetan (ezagunetan behintzat) inon ere ez dut obra honen aipurik ikusi.

Hona hemen xehetasunak liburuaz:

«S. FRANZISKU XABIERREN BEDERATZIRRUNEKO IRAKURRALDIK».

A. Sebastian Mendiburu, S.J.

Bilbao, El Mensajero Corazón de Jesús, 1922.

Argi dago, beraz, orainsukoa dela, aerrig aurrean argitara emana, baina ez du aipatzen ezta aurretik beste ediziorik izan duenik ere. Liburuaren hitzurre eta argitapenel Yorke Agirre idazle jesulagunak egin du. Ortografiaz, jakina, aldatua dago, sasoeke tankeran tajatua.

Nik neuk ez dakit Mendibururen obra erdi ezezagunen bat den (inon aipatu gabe egoteko), ala zalantzazkoren bat den. Dana dela, jakitea interesgarri zaigu denoi.

Nafartar hizkera darabil idazleak, eta Yorke Agirrek berak ere ez du zalantzarako bide zabalik ematen, hitzurrean aipatzen du eta orain berrehun urteko idazle baten obra dela eta nafar hizkeraz tajatua dagoela. Beraz, ia segurutzat jo genezake berea izatea.

Nolanahi ere segurtapen bat izatea beti izango dugu hona, eta bibliografiarako ezin jakingarriago.

Eskerrik asko, eta ontzat har eskaria.

ADOLFO AREJITA

zaldibi

SANTA AGEDA ESKEA

Aurreko urteetako ohiturari jarraituaz, aurtien ere Santa Ageda eskean ibilia da talde bat Zaldibiko herrian.

Igaz ez bezela, giroa zerbait moteldua egon arren, azken aldiko gertakizunak dirala eta hirurogei bat lagun bildu ziran azkenerako. Guziek elkarturik azterketa egin eta kantari hastea erabaki zen.

Olegiko Patxik, Iraola bertsolariak kantatzen zituan koplak; oso ederki bete zuan eginkizun hau, tokian tokiari zegokion erako koplak kantatuaz.

Oso gutxi ensaiatu eta zegoela zirudien taldeak. Askoz obetoago kantatu leikela uste dugu. Beste baterako hartu gogoan.

ARTXANBERRI BERTSOLARIA

Artxanberri bertsolaria Zaldibiko Irizar-goiko baserrian jaioetako aitona bertsolari zahar bat dugu. Azken urte hauetan Alizon bizi da bere alaba batekin.

Hilaren hiruan Donostian erabaki bat hartu zen: Hirurogei eta hamar urtetik gorako bertsolari guzietan omenaldi bat egitea. Omenealdi hau Urri aldera eskeiniko litzateke. Zaldibiko herriak ere bere eskuaraktusia egin behar lukeela derizkiogu egun horretan.

Dana dala aurrerago hitzegingo degu.

GIRO

pasai donibane

ESTROPADAK

KOXTAPE elkarteko arraunlariak, hasera ezin hobea izan dute aurtengo lehenbiziko estropadetan. Ono baino hobeto bete dute euskal esaera hura: «Hobe dira lanak, esanak baino». Eta gure mutillak, traineriletan, Donostia egunean hain zuzen (Urtarrilak 20), lehenbizi sartu ziren Lasarte bigarren zutelarik. Otsailak 3an, Orion, «Outrigger» delako sailean, lehenbizi irten ziren zortzikoan. Tripulazioa honako arraunlariak osatzen zuten: Pablo Katerkin, Juanito Puy, Pedro M. Barbara, Gregorio Legorburu, Gabriel Ollokiegi, Luis Mari Lasurtegi eta Mikel Arbona patroik bezela. Gaurregun, denok pertsona garenez gero, emakumeak gizonen bezin eskubide adina behar dutela, aldarrikatzen dugu nonnahi. Eta bidezkoa da, nahiz-eta praktikan beste era batera jokatu.

Gure herrian, Koxtape honen babilan, neska talde bat jo-ta-ke ari zaigu arraunean «Skif» delako sailean. Eta poliki gainera; zeren, leku onak iritxi bai dituzte, nahiz-eta orain arte, estropada gutxitan parte hartu. Hona beren izenak: Lourdes Marizkurrena, Miren Zunzunegi eta Maite Etxebeste.

Segi aurrera neska-mutillak!

DN. JOSEBA

Lehenengo astean, Terranoba alde-runtz abiatzen diren arrantzaleen bizitza garrantzari buruz, zerbait aipatu genuen. Azkeneko baporearekin, hortxe abiatu zaigu herriko apaiza den Dn. Joseba Beobide. Urteak daramazki lur hotz haietan kemenik galduta gabe (egun harrigarria bada ere!). Makina bat kezka eta arazo izaten omen du, batez ere soluzioberdierik eman ezin duelako. Izan ere, ez bai dago bere eskutetan, zenbait eta zenbait buruhauste soluzionatzerik! Hala eta guztiz ere, ezin lan ederragoa ari dela egiten; ezin dezakegu uka.

Ondo izan hasi Dn. Joseba eta etzakela inolaz ere umorerik gailu

markina

BOLIBAR IKUSTERA

Igaro zen martitzenean, Bolibiako enbajadorea, Bolibar herria ikusten izan zan. Markinako agintari guztiak han egon ziran. Dantzariak jai-alditxo bat eskini eben.

Honelako gizon ospetsuak datozenean Markinako agintariak Bolibar herria aintzat artzen dabe ta bere nortasunaz harrotu. Zergaitik ez beti, naiz ta honelako gizon ospetsurik etorri ez?

JAI-ALDIA

Lehenengo illaren 22an ta berriz illaren 25an jai-aldi bikain bat antolatu zen Laboral Ikastetxean. Etxebarriko gazteak «ZEIN DA ERRUDUN» antzerkia eskini euskuen. Antzerki laburra baiña esanai aundikoa.

Jai-aldia osotzeko «XEBERRI» izan genduan gure artean. Iparragirren abestiak gogoratu euskuzan ta guztiz txalotua izan zan.

Esan beharra daukagu Markinar batzuk fin ari direla lanean, herri hau esnatu dadin. Eskerrak eurari aspaldi izan ez doguzan jai-aldiak oraingoan badaukaguz.

Baiña mingarria da jendearen erantzuna ikustea. Nun dagoz gazteak, gurasoak ta, askenez, «Zer-txuko» bazkideak? 300 bazkidek ogeta-amar bat egon ziran jai-aldietan.

Onelako erantzunak emotea, lanean ari direnak, erreta lagatzeko bide ona da. Herrian entzute pizka bat izateak ez dau gizonaren lana osotzen, gizon hori lanean ikusten ez bada.

KIKOTARRAK

Kikotarrak izan doguz Markinan. Kristau mugimentu bateri deitzen dautsagu «kikotarrak», euren buru «Kiko» izenekoa dalako. Madrildik ona etorri, guk kristau lez zelan jokatu erakusteko? Euskaldunak ez-padago... Baiña gauza onik ekar-tekotan, geure izkuntzan, geure era-ra, geuri dagokigunez nai geunke. Ez al da hau kristau izatearen lehenengo eskabidea?

KILI-KILI

Asko poztu gara, talde berri batek, Kili-Kiliren alde, gogor lan egiteko asmoa daukela entzun dogunean. Markinan, azken une honetan batzuen aldetik, naiko ahas-tuta egon da, euren planteamentu «unibersalista» gaitik.

O.J.A.

elgoibar

ELGOIBARKO IZARRAKO BATZARRE OHIGABEA

Urtero-urtero egiten den bilera izan genuen elgoibartarrok. Bertan urtean dirukontuan eginko gora behera guztiak aztertu ziren.

Aldi berean, juntako beste zenbait papeltxo bat irakurri zuten.

Gero lehendakari orde berria hartzeko botazioa egin zen. Bertan Lazaro Astigarragak irten zuen lehen-go. Hontara honela gelditzen da Elgoibarko Izarrako Juntaburua.

Lehendakari: Aurreko lehendakari-ordea, Manolo Zabala alegia.

Lehendakari-orde: Lazaro Astigarraga jauna.

Hontara aurreko lehendakari zen Juanjok, lehendakaritza uzten du. Baina berak behin esan zuan bezala, despedida ematen zaio bai, baina jarraitzeko despedida.

IKASTOLA DIRU ESKEAN

P.M. Urruzuno Irakaskintza Koperatiba egiteko asmatan dirala Ikastolakoak, munda guztiak daki. Hau dela eta, zortzi miloiren beharrean aurkitzen dira.

Zarautzen erabilitako metodoarekin ari dira eskean. Diru termometrua hasi zaigu herriko txoko guztietan agertzen. Etxe bakoitzera ere bidaliak dira zenbait papertxo. Bertan bete behar litzatekeen diru maila edo eskala bat dago. Baina

jendea zeharo haserreturik dago maila honekin. Kasu honetan ere, estazio kalea konpontzeko bezala, Ama Birjina eta Sandu guztiei kan-delatxo pare bat jarri beharko diegu zortzi miloi nahi baditugu behintzat.

SANTA AGEDA

Urteroko Santaeskea eratu zen atzo, Gure Etxagina zaharra buru zelarik. Urteak goruntz doaz denontzako, baina Etxagina lehen aldiz ikusi nuen bezala dago; Masail-sudurrak gorriak eta osasuna gogorra. Atzo bertan ikusi genuen neska gazteei koplaka, Ahotza ez da txarra ez eta ona, baina ziur zurrakoa da ezingo genukeela Santaeskerik egin Etxagina gabe. Ora-indik ere tipu xalauak badirela Elgoibarren!

LARUNBATEROKO DISKO-FORUMA

Larunbatero bezala, arratsaldeko lau eta erdietan bildu ginen ORAI-KO dantza-lekuan. Han Musika saioari hasera eman genion. John Mayall-ekin jarraitzen genuen. TUR-NING POIN'i (puntu Garrantzitsua alegia) disko aztertu genuen. Diskoaren izena bezala da diskoren izana. Disko hontan John Mayall-ek Blues estiloaren kantak ditu. Baina disko hau, esperimentazio bat da: Blues-en arloan erabiltzen diren bateria eta kitarra solista bertzertu egiten ditu. Hauak bazter-tzean, ritmoa ez galtzeko beste instrumentu batzuk, gehiago erabili behar ditu. Honengaitik, Bajoa askotan darabilte. Kantuen doinuak oso onak direla derizkiet. Zazpi kanten artean onenak, batere dudarik gabe: California eta Mugitzeko lekua kantak.

Musikaren arloan jarraiki, berri on bat eman beharrean aurkitzen naiz: Otsailaren 22an Merche Iglesias andereñoa datorkigu Donosti-tik, WARD musika metodoa agertzekotan. Hitzaldi hau guraso eta maisuentzako eraturikakoa da. Uste dugu nahiko jende joango dela. Ea ba horrela den!

HASIER

mutriku

AGATE DEUNAREN ESKEA

Agate Deunaren bezperan eta Otsailleko giroak agindu oi duen gau beltz, ozkiro eta euri artean, pozez eta alai atera ziren gure abeslari jatorrak talde ederrean batirik, Azpilla eta Okelar bertsolariak koplari zituztelarik. Ekaitzari aurpegi emanez, tinko jarraitu zuten beren jardunaldietan, kalerik-kale, etxerik etxe, baserririk-baserri, etxeko jauna agurtuaz, etxeko-andreari limosna eskatuaz, neska zaar edo gazte zurikatuz edo mutill zaarri adar joaz; egokitasunarekin egin ere, etxekoak nola-koak bertsuak alakoak abestuaz. Ona emen Agate Deunari leenbiziko bertsuak eskeini ondoren, makillaren danbada neurtuetan abestu zituzten bertsu oietako batzuk.

EEEEEEUUUUUP!...

Goratu daigun Agate Deuna biar da bere eguna, etxe ontakoak izan bezate pakea ta osasuna.

Koplaren bertsu bakoitzari, esku-soinu eta panderoaren doinu alai-aietan, onela erantzuten zizkien abeslari-taldeak:

Abestaldeak:

Artzekorikan ez degu baiña atera gera eskera, usadioa galdu ez dedin Santa Ageda bezpera.

Koplariak:

Orain milla bat urte pasiak Santa Ageda jaiua, Euskalerrian artu genduen onen oitura laia.

Bertan jaioa bezela maite deguna Euskalerrian, gu orregaitik gabilz gaur ere leengo oitura zaarrian.

Irrintzi doinu bat entzuten da kaleetan gaur iluntzian,

gure leenoko asabak ere berdin ibilli oi-ziran.

Santa eskean jarrai bear da leenago bezela berdin, gure Aitorren Izkuntza Zaarra golpian galdu ez dedin.

Gaur zer arazo daukagun ere azaldu nai-nuke itza, gure erriko ikastolari dirua biltzen gabilza.

Nagusi jaunari:

Sendi eder au agurtutzeko asi gaitzen kantari, gabon Jainkoak ta ongi etorri leendabiziko denari.

Nagusi jaunak bertso batzuek ondotox du merezi, gizon jatorra da ori eta koplatten bear det asi,

Oraintxen ere ondo bizitzen zuk badakizu munduan, denbora geio pasatzen dezu etxean baiño kanpuan.

Kafe, kopa ta purua artu lasai jokatu musian, zuk orrelaxe pasatu dezu zeure denbora guzian.

Len txarra baldin bazera lagun ontzeko ezta berandu, munduan gaizki portatzen danak San Pedrok konponduko du.

Urrengo txandan etxeko andrea kopaltzen bear det asi, au baiño andre jatorragorik ez ditut sarri ikusi.

Etxeko andreari:

Etxe ontako etxeko andrea guzaz besua zabaldu, borondatea dagon lekuan esperantzarik ez galdu.

Lore politak bota ezkerro dena dago barkatuta, Ama Birjina ematen dezu aurra lepuan artuta.

Ainbeste diru zertako degun zu ezaitia kezkatu, zeinek emona egon ezkerro badago zertan gastatu.

Etxeko alabari:

Pentsatuzten det koplattutzia emengo neska liraiña, badakit zerala oso guapa alaia eta apaña.

Nobiorikan baldin badezu arek badu alderdia, zu bakarrikan zera munduan arrosa arantz gabia.

Prenda polita zeralako zu mutil gazteak atzetik, baiñan ez zaitez geiegi fia oiek dakarten itzetik.

Nere lagunak or ari dira dirua biltzen poltsakin, zenbat pixura iritxi ote da nik ori nai-nuke jakin.

Emen limosnak artu ditugu eta ixildu gaitian, eskerrik asko zuen limosnai agur beste bat artian.

ANDONEGI tar Z.

eibar

JON BERGARETXE

San Blas eguneko arratsaldeko 6etan, ordu biko jaialdi bat izan zan. Egun berezia noski ilbeltza-ren 3a Eibartar gazte batentzat, Jon Bergaretxe abeslaria, bere erri-tarren aurrean leen aldiz agertu bear bait zan.

Gaur egunean izenik geienetako bat duan abeslari batek eman zion sarrera, Benito Lertxundik. Ta bide zuzenez egin zuan Jonek, gogor zapilduaz, beldur gabe ta atsegin aundia sortaraziaz entzule guzien artean.

Oso gutxitan ikusi da areto ura orrenbesteko jendetzarekin. Orduz eldu zanarentzat ere ez zan tokirik izan eta makinatxo bat gelditu zan lurrean eserita blok entzutearren.

Leengo aldia Benitoren izan zan. Bere abesti eta eresiak mota guztietakoak izan ziran, batzuk ezagunak eta besteak berriak, «Jota Nabarra» deritzana bezela. Onetaz gainera ezaguna da zein errezta-sun aundia duan bere itzaldietan zirikadak botatzeko ta abestien m-

mia azalduaz batean parre eragiteko.

Bigarrena berriz Jon Bergaretxe-na izan zan. Zerbait motzagoa bear ba da baina oso txalotua. Igartzen zan ez zala Benito beste ibilitakoa. Itzak bee xamar esaten zituan batzuetan, abestien esan naia adierazteko orduan, baina kitarra jo-tzen asten zan une berean bear zan abots garbi eta tinkoa ateraz.

Bukatu zuanean bere eginkizuna, txalo bero batek bete zuan areto guzia eta argiak piztu zituztelako ez balitz, bertan geldituko zan jendea inora irten gabe.

Guzi au jakinean ondore ona izan zuanik ez da esan bear. Guzien aotik goratarreak baino ez ziran irten.

Ororen izenean ba, zorion bero bat eta aurrera jarrai dezazula zure bidea opa dizugu Jon.

DONOSTIAN

Musika gaietatik irten bear degunik ez dirudi. Beste garrantzidun berri bat degunez gai untaz. Eibar-ko abes-taldearen meza Santa Maria elizan.

Meza auek gotzaiak ipini zituan errietako abes taldeak gal ez dai-tezen, latinetik jatorriko izkuntze-tara aldatu zanean meza gal zorian ipini ziralako errietako abestaldeak. Ala, meza nagusi bat antolatuz Donostian laguntza eta indar berri emanaz.

Eibartarrei ere eldu zitzairen ordua eta Juanito Gisasola-k idatzitako meza abestutza irten ziran Donostiaruntz iru autobusetan goizeko zortzi eta laurdenetan.

Auetatik bi umeenak ziran eta piskolabisa eman ondoren meza os-tean «Alcalde Etxean» Eibar-era itzuli ziran, baina gizonak bazkari eta Atotxarako sarrera banakin bertan gelditu.

Itzuli ziran entzule eta umeek, oso ederra izan zala agertu zuten ao batez. Bai zuzendari dan Sara-sua jauna, organo jotzaille Garate jauna, biolinista Etxaniz jauna ta abeslari guziak oso ederki bete zu-tela beren eginkizuna azalduaz.

Pozgarria da denontzat berri auek eta errietako abeslariekin gogoratzten dirala jakitea. Eutsi egin bear zaio danari eta kultur gai eta erriko aberastasunerako gauza dana, bi bider.

la ala orain abestera joan diran umeak, geroko azi diran, eta orain-goak bezain zaletasun aundiaz jo-katzen duten.

TXANTON PIPERRI

Azkenez Tanton Piperrri gure artean degu.

Alderdietako errietan zala jakiteak gogo bizi bat arazi zuan gure erri-tarren artean Eibarrera ekarte-ko.

Emen da ba, eta geiago esanaz gainera, San Andres elizan da. Toki egokia benetan, gaia Ganboino eta Oñazinoen guda dala jakin ez-kero.

Bi edo iru bider agertu da egun-karietan egokitasun onen jatorria, baina norbaitek ez badaki ere, kondaira pixka bat astertzea bidezko da.

Unzueta sendia, oñazinoa zan eta aserre bizia lortu zuan erre-geak auen artean, eliza (opera izan-go dana) ganboinoel eskeini eta eman zienean. Jakina da Unzueta Arrasaten aurka izan zuala burruka XVgarren mendean.

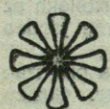
Ara ba nola Eibarren ere, ezta-baida gogortasun guzian bizi izan zan eta gauza auetaz jakinean ez daudenentzat zeln ongl datorren.

Baina gaia alde batera utziaz, musika-ko zaletasunak eramanda doa-zen asko ere badira eta Euskal errian sortzen dan barruko eresi xoil eta ederrez atondua dala esan bear degu. Auentzat ere oso atse-gingarria dala ziur naiz.

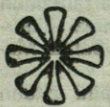
Eta emen, gau eder bat, oñazino eta ganboino, Arrasate ta eibartar aien semeak eskua emanaz pakea egiteko une berezi bat.

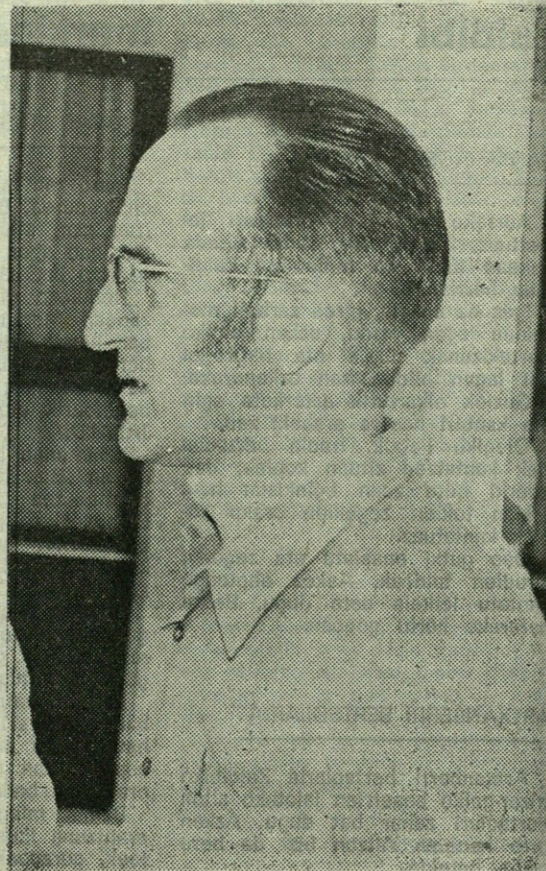
Joxe Mari Satrustegi

Nafarroako euskeraren galtzea negargarria izan da

Duela berrogeita hamar urte hasi balitz gure olagintza...

Gure zoritxarra, halare, sakonagotik dator

Nafarroa zahar, haundi eta ezberdineren jo dugu oraingoan. Errege eta guzti osaturiko erreinua izan zen garai batean Nafarroa, Kondaira aberatseko herria dugu. Aztarren zaharrez beteriko lekua. Edertasun bitxiz apaindutako tokia.

Baina Nafarroak ez du lehena bakarrik. Badu bizia. Badu arnasa. Bizi du oraindik bere «lingua Navarrorum». Bizirik du euskera.

Nafarren hizkuntza horretan argitaratua izan da 1973garren urtean eskuratu dugun libururik irakur errazenetakoa, EKAITZA deritza. Iruñeko Aurrezki Kutxa Munizipalaren Ehun Urteburuko «Euskera» Lehiaketan lehendabiziko saria jaso zuen liburua duzu.

Joxe Mari Satrustegi dugu liburu honen egile, Nafarroako kondairaren aztertzaile eta euskararen suspertzaile haundienetakoa bat, Euskaltzain osoa.

Antzinako aztarrenen bila, eta euskararen eta ikastolen alde etengabe lanean ari da Urdiaingo erretorea.

Nafarroaren egoeraren jakin minez inguratu gataizkio Joxe Mari Satrustegiri. Hitzun egokia eta hitzjario errazeko gizona dugu elkarrizketarako. Ehize zakur argiaren antzera usantzen du Euskal Herriaren egoera.

—Nafarroa izango da azken mendeotan euskara gehienbat galdu duena. Zergatik iruditzen zaizu, Joxe Mari?

Nafarroako euskararen galtzea negargarria izan da. Ezin ukatua. Bada, gainera, bereiskeit bat egin beharra: multzoan ziren herrialdeetan lehenago galdu da, baserri sakabanatutan baino. Errege bide eta atzerritarren kutsuak ere kalte haundia egin dio euskarari.

Gure zoritxarra, halare, sakonagotik dator. Jakintza eta kulturmailako erroak ditu. Nekazaritza eta aberetzako bizibidea izan da, oraintze arte, gurea. Lurrarekin borrokan bizi izan den gizonak ogibidea zuen helburu nagusia. Hizkuntza eta herri-jakintza ez zituen haintzat har-

tzen. Ez hori bakarrik: euskaldunak gutxiagoztat zeukan bere burua.

Duela berrogeita hamar urte hasi balitz gure olagintza, herri gaien kezka ere lehenago sortuko zen gure artean. Ez da hala gertatu; eta hain zuzen ere, azken denbora hontan da gure hizkuntza gehienik galdu; bere burua du urkatu.

—Nola aurkitzen da gaur Euskararen egoera Nafarroan?

—Herri mailan oso ongi sartzen doa gure gauzenganako kezka. Inoiz ezagutu ez den bul-tzada. Bizi nahia. Beste laguntza batzutan ez dago gehiegi sinesterik.

Ikastolek erantzuten al diote Nafarroaren euskara beharrari

—Nafarroako Ikastolen sorketa pozgarria da. Lan jatorra egiten ari direnak ere ikusten ditugu. Besteak giro exkaxean dabiltz. Bizi. Eta burua jasotzeko itxaropen gutxi, Ikastolan ikasitakoak ofizialki on-artzeko asmorik ikusten ez den bitartean. Zorioneko 'kartillak'.

Zenbat ikastola daude Nafarroan?

—Hamabi, hamairu; berdin da. Ez da zenbaketa kontua. Bideak behar zaizkie zabaldu ikastolei; ez trabak sortu. Lasaitasuna itzuli behar zaie gurasoei; ez ilunpe beltzean beren asmo hoberenak amildu. Orduan sortu litaizke, bai, Ikastolak!

—Zenbat ikastola beharko lirateke gauzak ondo konpontzeko?

—Hizkuntza-bitariko irakaskintza sartzen ez den bitartean, bide erdiko sendakuntzan gabiltz denok, Euskal Herriak euskara, gela iluneko kutsurik gabe beharko du noizbait ikasten hasi.

—Nola ikusten duzu euskararen etorkizuna Nafarroan?

—Ilun.

—Aberatsa da Nafarroa etnologia aldetik begiraturik. Zaintzen al duzue arlo hau?

—Nafarroa haundia da, eta oso ezberdina. Lankide asko behar izango litzake bereizketak nagusien adibide bat emateko bakarrik. 'Etniker' taldea azken urte hauetan lanean ari da; aldizkari berexia ere badugu. Bideak badira; ibilkari gutxi.

—Argitaratu berria duzu EKAITZA deituriko liburua. Saiakera ala nobela dugu?

—Sariketari buruz idatzia da «Ekaitza». Oinarritan, herrikoia izan beharko zuela adierazten zitzagun. Ez nuen, beste alde, asmaketa hutseko lana egin nahi; Euskal Herriko giroa aztertu eta ulertzeko eran adieraztea zen nere asmoa. Helburu bi dira, beraz, jokuan sartuak: ikertza bera, eta idaz moldea. Biak garrantzitsuak, neretzat, Inork irakurriko ez duen azterketarik ez nuen nahi; mami gabeko idazki politik ere ez. Lehenbiziko mailan uzten badugu, Etnologi saiakera izango da. Bigarrenera gehixegi jotzen badu, nobela. Nahiago dut irakurleak esan dezan. Udargi, Euskal Herria da.

—Nola ikusten duzu Euskal Herri osoa Nafarroatik?

—Nahasturik; eta gu nahasketan sartuak. Ez da Euskal Herriaren arazo hutsa; taldekeria eta norkeria dabiltz zalantzan. Nerekin ez dagoena nere aurka dago, egiten du bakoitzak. Izen kontua da, gehienetan, gure borroka. Bada, gero, gure herriaren axola gutxi duen taldea. Hoi-entzat ongi dator zitalkeria. Jendetasunez gabiltz eskas. Berezketarik gabe.

«Ur goiena, ur barrena
Urteberri egun ona,
pakearekin osasuna,
onarekin ondasuna».

Abesten dute UDARGIn, «Pakearekin osasuna eta onarekin ondasuna» opa digute abeslariok euskaldunoi. Ez da eskaintza txarra.

«Zerri goseak ezkurra amets». Ohartu da EKAITZaren egilea, Jabetu da Euskal Herriaren bizi-min eta poz-nekeak bizi dituen Joxe Mari Satrustegi. Bakea eta ona, osasuna eta ondasuna behar ditu Euskal Herriak. Ezin, ordea!

«Ilargi bete bete kanpoan. Oskarbi. Izotza ari du. Ez du adierazten goiztegiak gure herriak barne muinetan darabilen ekaitza».

Herri mailan oso ongi sartzen dihoa gure gauzenganako kezka